ENSV Riiklik Avalik Raamatukogu

JÄRVA TEATAJA

NR. 36. NELJAPAEVAL, 23. MÄRTSIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 9.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Idarindel asub rünnakute raskuspunkt endiselt rinde lõunalõigus

Vaenlase sillapea suruti veelgi koomale. Bolshevike uued rünnakud löödi kõikjal vaenlasele kaotusrikkalt tagasi. Uus suurrünnak Londonile

Führeri peakorterist, 22. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Ukraina Bugi alamjooksul ründasid nõukogud mitmes kohas asjatult. Üks vaenlase sillapea suruti vasturünnakul veelgi koomale.

Ukraina Bugi keskjooksu ja Dnjestri vahel kestavad rasked võitlused üleolevate nõukogude jõududega. Bolshevike arvukad rünnakud löödi kõrgete kaotustega tagasi. Smerinka linn loovutati käsukohaselt. Proskurovi ja Tarnopoli vahel asusid nõukogud tugevate jalgväe- ja soomusüksustega uuesti rünnakule.

Rasketes võitlustes hävitati 33 vaenlase tanki. Ka Brody ruumis seisavad meie väed tugevais tõrjevõitlusis ettetunginud vaenlase jõududega. Koveli meeskond lõi mitmed vaenlase rünnakud tagasi.

Kagu pool Vitebskit alustasid nõukogud mitme laskurdiviisiga ja arvukate tankidega uuesti läbimurdekatseid. Mitmes laines pealetormavad bolshevikud löödi ühe sissemurru riivistamisel tagasi.

Kõrgel põhjas lõi Kandalaksha lõigus ühe toetuspunkti Essi grenaderide meeskond 2 nõuk. kütirügemendi rünnakud kõrgete kaotustega vaenlasele tagasi ja võttis vange.

Murmani rindel võtsid ostmarki mägiküttide tormrünnakuga ühe vaenlase toetuspunkti ja hävitasid selle meeskonna.

Idarinde lõunalõigu rasketes rünnakutes ja tõrjes esines väljapaistvalt reini-westfaali 6. soomusdiviis.

Itaalias jätkas vaenlane ka eile suure hoolimatusega ja tagajärjetult oma kaotusrikkaid rünnakuid Cassinole.

Anzio ja Nettuno sadamate pommitamisel meie kaugvõitluspatareide poolt saavutati tabamusi ühele vaenlase prahilaevale.

Laevastiku rannapatareid võtsid Aadrias, San Giorgio ees 2 vaenlase hävitajat tule alla, sundisid need ümberpöörama ja tulistasid ühe neist põlema.

Vaenlase lennukite häirerünnakud suunduvad mõõdunud öö asulaile Reini-Westfaali ruumis.

Raskete saksa võitluslennukite üksuste uus suurrünnak Londonile tekitas suure hulga lõhke- ja süütepommide allaheidete tõttu taas ulatuslikke tulikahjusid ja purustusi.

Briti kahurväg tulistas tagajärjetult ühte saksa konvoid Kanalis. Meie sõjalaevastiku kaugvõitluspatareid võtsid seepeale Doveri tähelepandava hea mõjuga tule alla.

Neutraalsete ja teljeriikide liitlasmaade ajakirjanikud tutvuvad allatulistatud 4-mootoriline pommilennuki rusudega. PK.-Frank. (Wb.)

Valge mere kohal hävitati kokku 22 nõukogude jahilennukit

Veltveebel Mors saavutas esmaspäeval 8 õhuvõitu

Berliinist, 21. 3. (DNB). Ülalt põhjast teatatakse meie jahilendurite nuest tagajärjest, kes alles mõne päeva eest võtsid nii silmapaistvalt osa 44 nõukogude lennuki hävitamisest, kui need püüdsid rünnata ühte saksa konvoid. Saksa jahilendurid, kes esmaspäeva ennelõunal lendasid meie lahingulennukitetüksuse kaitseks üle Valge mere, põrkasid vastutulevatele nõukogude lahingulennukitele koos viimaste jahilennukitest kaitsega. Meie jahilendurid ründasid otsekohe vaenlase üksusi, tulistades õhuvõitlustes, mis osalt toimusid madalas kõrguses, alla 16 vaenlase masinat. Ülem-leitnant Weissenberger tõstis üksteisele järgnenud nelja allatulistamisega, nende hulgas kolm lahingulennukit, oma õhuvõitude arvu 148-le.

Teisel kokkupõrkel Valge mere kohal 20. märtsi õhtupoolikul hävitasid saksa jahilennukid taas viis vaenlase lennukit, mille järele vaenlane ümber pöördus, hädaga oma pommikoormat alla heites, kohati omaenda positsioonidele.

Neis kahes õhulahingus saavutas noor, 23-aastane veltveebel Mors kokku 8 õhuvõitu, tõstes oma õhuvõitude arvu 37-le.

Üks nõukogude lennuk tulistati alla õhutõrjejõudude poolt, nii et bolshevikud kaotasid 20. märtsi õhuvõitlustes kokku 22 lennukit.

Führeri intervjuu avaldas suurt mõju

Helsingist, 20. 3. Siinses ajakirjanduses jättis Jäderlundi intervjuu Führeriga Soome küsimuse üle tugeva mulje. „Uusi Suomi" ja „Hufvudsbladet" avaldasid selle tuntud rootsi ajakirjaniku Christer Jäderlundi, kes enne tänavust aastat oli kaks aastat tegev ka Soomes, intervjuu Führeriga ja nimelt pealkirjade all: „Nõukogude tingimuste eesmärk — Soome hävitamine" ja „Rahva enda jõud on ainsaks tagatiseks tema olemasolu jätkamisel".

Minna Canthi teoseid filmitakse

Helsingist, 20. 3. (DNB). Soome näitekirjaniku Minna Canthi 100. sünnipäeva puhul otsustas Soome filmiühing „Suomi-Filmi" filmida kirjaniku kaks teost, nimelt näidendid „Sylvi" ja „Anna-Liisa", alustades ühtlasi selleks eeltöid. Ülesvõtted esimese filmi jaoks on juba täies hoos. Nimiosa mängib „Sylvis" Helena Kara, rezisshööriks on Toivo Särka.

Churchill juutide pealootuseks

Genfist, 21. 3. (DNB). Nahum Goldmann, juutide maailmakongressi halduskomitee esimees seletas New-Jorgi teadete kohaselt ühel ajakirjanduse konverentsil tagasipöördumise järele Suur-Britanniast, et „sionismi sõprade" arv Inglise parlamendis ja valitsuses arvu ja tugevuse poolest suurenevad. Kogu juudi küsimuse suhtes seletas Goldmann Reuteri esindajale: „Minu pealootuseks on Churchill."

Lühiteated juhustavad...

— Nagu Reuter teatab, laulatati esmaspäeval Jugoslaavia ekskuningas Peeter ja Kreeka printsess Aleksandra.

— Istanbuli ajaleht „Tanin" teatab, et Tito soovib enda kätte seda Jugoslaavia kulda, mis asub Türgis.

— Inglaste korduvaile nõuetele, Bulgaaria loobugu Makedooniast, vastab bulgaaria ajaleht „Soras" järgmiselt: „Makedoonia on bulgaarluse klassikaliseks maaks. Et inglased mõistaksid, kui absurdne on nende nõue: „Bulgaarlased, loovutage Makedoonia!" vastame meie: „Inglased, lahkuge Inglismaalt!"

— Belfasti laevatehastes streigib „Manchester Guardiani" teatel 6000 töölist. Tööliste kõrval streigivad ka insenerid. Teatavasti kestab see streik juba veebruari keskelt alates.

—Beiruti ringhääling teatas lakooniliselt, et Egiptuses on asutatud kommunistlik partei.

—USA mereministeerium teatas esmaspäeval hävitaja „Leopold" hukkumisest. Hävitaja olevat üht konvoid saates Atlandil uputatud, tõenäoliselt saksa allveelaeva poolt. Tegemist on moodsa hävitajaga, mis lasti vette alles käesoleva sõja jooksul.

— Alžiiris hakkas ilmuma uus prantsuskeelne ajakiri „Lenin".

— 70% kanadalastest pooldavad tolliniooni USA ja Kanada vahel.

— Kommunismi edasitungi Ladina-Ameerikas iseloomustab tõsiasi, et Kuuba valitsusse kuulub nüüd ka üks kommunist.

— Iiri tahe ei paendu, seletas Iiri peaminister de Valera ühes raadiokõnes, milles ta öiendas arveid inglaste ja ameeriklaste ähvardustega.

— Maabumisel Sitsiilias hävitati, nagu nüüd Washingtonist ametlikult möönatakse, põhja-ameeriklaste enda õhutõrje poolt eksikombel 23 ameerika transportlennukit üle 400 langevarjuriga.

Bolshevikele tekitati kõrgeid inim- ja materjalikaotusi

Anglo-ameeriklased ja inglaste värviline kahuriliha veristas ennast Cassino juures jälle tugevasti

Führeri peakorterist, 21. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Kirde pool Nikolajevit jäid nõrgemad vaenlase rünnakud tagajärjeta. Ukraina Bugi alamjooksul puhastati vasturünnakutega nõukogude sillapäid või suruti need koomale.

Sissemurruraumis Ukraina Bugi keskjooksu ja Dnjestri vahel tekkis ainult Smerinka juures ägedamaid, veel kestvaid võitlusi. Meie õhujõud tekitasid tugevate võitlus- ja lahingulennukitetüksustega Dnjestril edasitungivatele bolshevikkudele kõrgeid inim- ja materjalikaotusi. Proskurovi ja Tarnopoli vahel murdsid meie vasturünnakud sisse vaenlase positsioonidesse. Nõukogude jõud purustati, üks rindelünk suleti.

Krzemieniezi ruumis ja Koveli juures kasvas vaenlase rünnakute võlmsus. Raskete vahelduvates võitlustes hävitati või saadi saagiks 18 tanki, kuna üks Kovelisse tunginud nõukogude võitlusüksus hävitati. Lõuna pool Pripeti nurjusid Styri ja Goryni vahel bolshevikkude korduvad rünnakud.

Mujalt idarindelt teatati ainult kohalikku võitlustegevust.

Rasketes võitlustes idarinde põhjalõigus osutas erilist tublidust 502. raske tankiüksuse 2. kompanii ülemleitnant von Schilleri juhtimisel.

Nettuno sillapealt teatatakse ainult elavat luure- ja löögiüksuste tegevust.

Cassino linnas veristasid end ka eile kõik vaenlase tugevatest soomusjõududest toetatud rünnakud vaprate kaitsjate tõrjetules. Loode pool linna piirati sisse vaenlase võitlusrühm. Vaenlase kaotused ületavad meie omi mitmekordselt.

20. märtsi keskpäeval lendasid põhjaameerika pommilennukitetüksused tugeva jahilennukite kaitse all Edela-Saksamaale ja teostasid terrorirünnakuid Mannheimile, Ludwigshafenile samuti Frankfurdi Maini ääres eeslinnadele. Siinjuures ning sisselendude puhul valiutatud läänealadele ja Itaalia rindel, hävitati 24 vaenlase lennukit.

Üksikud vaenlase lennukid teostasid häirelende Ruhri piirkonnas ja Lõuna-Saksamaal.

Ühe saksa konvoi julgestussõidukid tõrjusid Kanalis tagasi ühe briti kiirpaatide rünnaku, tulistasid põlema ühe kiirpaadi ja vigastasid teist nii raskesti, et tuleb arvestada selle hukkumisega. Sellega on see üksus kapten-leitnant Behrensi juhtimisel väheste päevade jooksul uputanud 5 vaenlase kiirpaati ja vigastanud veel kaht raskesti.

Sõjalaevastiku kaugelaskekahurid tulistasid möödunud ööl Inglise rannikut ja vaenlase laevu Doveri mereptirkonnas.

Otsustaval silmapilgul

SS-oberscharführer Wild hävitas Narva juures 12 vaenlase tanki

SS-PK. Nõukogude suurrünnak sillapeale ida pool Narvat oli saavutanud oma haripunkti. Kaks ööd kestnud pommitamisele oli 8. märtsi hommikul järgnenud kohutav turmtuli. Siis järgnesid bolševikkude rünnakulained saksa positsioonide vastu sillapea kirdetippus. Lakkamatult valgusid nõukogude kaardiväekütideviiside massid saksa kaevikute poole, kuid laine laine järele murdus SS-brigaadi vabatahtlikkude vastupanus. Keskpäeval murdsid bolševikud kitsas ruumis 12 raske tankiga läbi saksa peavõitlusliini ja tungisid umbes 500 meetri sügavusele. Nende eesmärgiks oli ületada Narva jõe sängi, et siis koos järgneva jalaväega purustada sillapead. Sel otsustaval silmapilgul lõi võitluses sekka oberscharführer Wild, kes oma „Tiigriga" seisis Narva-Jamburgi raudtee lähedal, hävitades lühikese aja jooksul 12-st tankist 7. Teised sunniti tagasi pöörduma. Mõni tund hiljem hävitas ta samas ruumis veel 5 tanki. Nende 12 tanki hävitamisega omab oberscharführer Wild saksa tõrjevõidu puhul Narva sillapea juures suurt osa.

Berliin, 20. 3. (DNB) Rohkesti tanke kaotas vaenlane Narva rindel, kui ta uuesti püüdis linnast edela pool sakslaste positsioonidest läbi murda. Roigastest rutuga ehitatud teid mööda olid enamlased toonud kohale hulga tanke. Oma pealetungil põrkasid nad kokku meie „Tiigritega" ja rünnakkahuritega, mis hävitasid kokkupõrkel 28 enamlaste tanki. Kuna samal ajal meie haubitsad, heitjad ja õhutõrjekahurid said parajasti tabada mitmeid vaenlase vägede koondamisi ja neid laialt pillata, koosnes vaenlase rünnakute kogutulemus kolmest kohaliku tähtsusega sissemurrust, mis otsekohe riivistati.

Peale Eesti relva-SS vabatahtlike, kes purustasid neli tugevat vaenlase rünnakut, tekitasid siin enamlastele tunduvaid kaotusi ka Ida-Preisi grenaderid, nende hulgas kõigepealt 3. Ida-Preisi grenaderi-rügemendi 6. kompanii, kes oma võitluslõigus hävitas 600 enamlast.

Nende raskete kaotuste tagajärjel nõrgenes enamlaste rünnakutegevus 18. märtsil tunduvalt.

*

Ka pühapäeval jatkasid enamlased Narva rindel läbimurrukatseid tunduvate jõududega. Mõlemas raskuspunktis seisvat Saksa jalaväediviisi rünnati neli korda diviisisuuruste ja 7 korda rügemendisuuruste jõududega, kuid täiesti eduta. Tiiger-tankid tulistasid 10 vaenlase tanki võitlusvõimetuks. Viimase kolme päeva jooksul põhjarindel hävitatud sajast vaenlase tankist langeb 50 Narva rindele.

MURDUS

Eestlase hinges ja mõttemaailmas murdus midagi. Tuksatas kord südames ja mõtted jäid otsekui äkki seisatama. Paaril korral löödi meid kõvasti. Ükskord tabas löök südant. See juhtus siis, kui põles ja hävis osa Tartust. Teinekord sattus hoop pähe, kui põles leekides Tallinn.

Nagu teada, asetsevad need linnad Eestimaa pea kohal ja südame läheduses. Meie süda tuksub Tartus. Seal, kus õpib ja võrsub elu jaoks meie noorus. Pea töötab Tallinnas, kus keeb ärielu ja meri lainetab kaupu randa või kannab neid kaugeile võõrastele maadele.

Löök südamesse on juba hakanud paranema. Armid on vaid järele jäänud ja teevad vahel valu. Pähe saadud haav aga on alles värske ja sealt niriseb verd kevadisele äraminevale ja lahkuvale lumele.

Eks pane see Tallinna purustamine ja põletamine meid rängasti mõtteid mõtlema ja laob huultele küsimusi, millele kohta igamees otsib vastust.

Naljavennad on need enamlased. Eriti eesti soost enamlased, kes viibivad omal suurel kodumaal. Räägivad meile iga päev käojaani. Ütlevad, et tuleme varsti, „päästame" teid, pidage aga vastu mõne päeva võrra. Siis oleme kohal ja teie „vabaduse" tund taob oma kaksteistkümmend pauku.

Kindlasti leidus neidki, kes uskusid hundi juttu. Sest kerge usuga inimesed ei ole mitte kõik ära surnud. Mõni võis arvata, et enamlane on karva ajanud, ei küüdita ega kolhoosita enam kedagi. Et ka seinaäärne ei ole kaugeltki mitte enam eelistatuim koht. Et bolshevik on võtnud endale Euroopa kombed ja kohtleb inimesi korralikult ...

Meie rahvas oma rõhuvas enamuses aga teab, et „päästmine" tähendab seda, et meilt võetakse kõik varanduslikud koormad õlgadelt, vabastatakse meid taludest, linna- ja alevikumajadest, samuti ka igasugusest vallasvarast. Sest Nõukogude põhiseaduse esimese paragrahvi järgi kuuluvad kõik maad ja varad nõukogudele. Ka töö ja teenistuse pärast ei tarvitse meil tulevikus muret tunda. Kolhoosis, kaevandustes ja laagreis ei lakka töö kunagi.

Niisugune pilt oli meil silme ees, kui „päästjad" rääkisid meile „päästmisest". Kuid sellegi kujutluse lõi segamini äsjane hoop pähe. Meie koht ei olegi kusagil kolhoosis või käitises, vaid meile on määratud eluase sinnapoole maist elu, olemist ja askeldamist. Üks väike rahvas tuleb maha pommitada, ära põletada ja lõpetada ta elemine. Siis on ta „vaba". Ega ole enam jalus ees. Kõik maised mured on temalt võetud.

„Päästjad" tulid. Üle vana Tallinna ja selle ümbruse ulusid ja vingusid lõhke- ning süütepommid üht viisi — meie tuleme. Lubasime tulla ja nüüd oleme siin. Rahvas oli ärevil. Jooksis majadest välja „tervitama päästjat". Ei olnud aega riidessegi panna. Hirmunud inimesed, väikesed lapsed süles, tormasid läbi põlevate kitsaste tänavate ühest kohast teise. Ei leidnud õiget sihti ega suunda. Igal pool oli tuli ees.

Estonias käis parajasti ballett. Tantsitarid ja tantsijad jooksid lavariietuses turuplatsile. Palitud ja kasukad jäid garderoobi. Et nad olid poolalasti, seejuures ei tarvitse kahelda.

Palju aga oli neid, kes ei saanud rutata „päästjaile" vastu. Neid matsid kokkuvarisevad majad enda alla. Nende silmad ei saa enam iialgi näha, kuidas tuleb surm. Nende kõrvad ei kuule mürskude laulu: meie tuleme. Niiviisi ja mitte teisiti.

Midagi murdus eestlase hinges ja ta mõtted seisatasid hetkeks. Mida teha? Kuidas toimida? Kas maksa kätte?

Mina arvan, et selline sõnastus ei ole õige. Üks väike rahvas ei saa kahesajamiljonilisele rahvale kätte tasuda ülekohut, mis temale on tehtud. Tal puudub selleks jõud. Aga ta saab ennast kaitsta, ta tohib ennast kaitsta, see on tema pühim õigus. Kui ta ei taha põleda, hukkuda, kaduda ja surra ilma pikema jututa, siis ta paneb vastu niipalju kui ta suudab. Ka lind ja loom seab ennast kaitsevalmis, kui teda on ähvardamas surmaoht.

Mäletan karjapoisipõlvest, kui raske oli ronida puu otsa ja lõhkuda kullivõi rongapesa. Mitte ainult raske, vaid ka küllalt hädaohtlik samm, mis viis alt üles puu latva. Kulli ja ronga laste emad-isad kaitsesid endid ja oma poegi vapralt ning julgelt.

Seda teeb ka inimene, kui tema pesa ja kodu lõhutakse. Kes ennast ei kaitse, sellele lööb elu ise oma käega orjamärgi otsa ette. Orjale ei saada ka taevast appi tulla. Sest Jumal ei ole ühtegi inimest ega rahvast orjaks loonud. Kõik on loodud tema näo järgi. Egas Jumala palges peegeldu orjakuju!

Murdus midagi. Üks palve pääsis südame küljest lahti ja tõuseb eestlase hingest taeva poole: Jumal, anna meile jõudu endid kaitsta ja ole meie läheduses raskeil võitluse päevil!

Jaan Lattik.

Umbusk Türgis

Üksmeelsed seisukohavõtud Nõukogude Vahemere-laevastiku suhtes

Ankarast, 18. märtsil. Nõukogude tungimine Lähis- ja Kesk-Itta samuti kui Vahemere ruumi kerkib üha tugevamini kõigi Lähis-Ida riikide poliitilise tähelepanu keskusesse. Türgi ajakirjandusele oli ühe osa Itaalia laevastikust loovutamine Nõukogudele teatava üllatuse põhjustajaks. Nii näit. nentis Türgi ajaleht „Tan", et Itaalia laevastiku ühe osa rakendamine nõukogude lipu ja juhtimise all olevat „ebaloogiline", kuna riik, kes ei toetu Vahemere kallastele, ei peaks seal omama ka laevastikku. Veelgi selgemini väljendub tuntud ajaleht „Tasviri Efkar". See ajaleht lähtub põhimõttest, et Lähis-Ida riikide saatus on tihedalt seotud strateegilise olukorraga Vahemeres. Leht kirjutab sõna-sõnalt: „Ühe osa Itaalia laevastikust loovutamine Nõukogude Liidule ei tähenda midagi muud kui Nõukogude esindaja Vahemere-komitees juba niigi suurte volituste põhimõttelist laiendamist." Tuntud türgi ajakirjanik Togay aga märgib murelikult, et „Nõukogude mõju Vahemeres päev-päevalt kasvab", ühtlasi vihjates väljavaatele, et Itaalia laevastik ähvardab kujuneda „punase Vahemere-laevastiku tuumaks".

Üksmeelne on türgi ajakirjandus arvamises, et Moskva ei taotle ühe osa Itaalia laevastiku omandamisega mitte üksnes sõjalisi, vaid ka poliitilisi sihte. Sest, nii arvab „Tasviri Efkar", Moskva tahab tugeva laevastiku abil kõigis küsimustes, mis puutuvad Vahemere-tsooni, ütelda otsustavat sõna. Sel kombel väljendatud muresid süvendavad veelgi teated Nõukogude jätkuva edasitungi kohta Lähis-Idas. Bagdadist teatatakse, et praegu on lõpetatud briti abiga toime tulnud eelläbirääkimised diplomaatlikkude suhete alustamise kohta Iraki ja Nõukogude Liidu vahel ja et lähimal ajal tuleb samuti kui Kairos arvestada ka Bagdadi Nõukogude saatkonna asutamisega.

Skandaalne päevakäsk

Itaalia madrused N.-Liidu laevadele teenistusse

Milano, 20. 3. (DNB) De Gaulle'i informatsiooniamet Alžiiris teatas, et Itaalia laevastiku ühendamine Nõukogude mereväekomisjonile toimub lähemal ajal. Komando Itaalia laevadel võtavad oma kätte Nõukogude mereväeohvitserid. Vähemalt 30 protsenti meeskonnast asendatakse Nõukogude madrustega. Selle läbi vabaks saanud itaalia madrused paigutatakse Nõukogude Mustamere-laevastiku üksustele.

Samast allikast teatati edasi et admiral de Courton andis Itaalia laevastikule päevakäsu, milles üteldi, et tehtud otsused teenivad isamaa heaolu ja et ta ootavat, et itaalia sõdurid võitlevad vapralt ka võõra lipu all. Selle autu päevakäsu ettelugemisel olevat tekkinud „väikesi vahejuhtumeid", mis vahepeal kiiresti likvideeritud. Arvestades lihtsaile madruseile võib-olla võõrastavat seisukorda, olnud karistused pehmed.

Vahejuhtumid, mis nähtavasti olid protesti väljendused korralduse vastu teenida Nõukogude lipu all, näitavad igatahes, et need „lihtsad madrused" — nagu de Gaulle'i teadeteagentuur halvustatavalt ütleb — omavad tunduvalt kõrgemat arusaamist sõduriaust kui nende reetur-admiral.

Iga eestlane, kes toob ohvri Vabaduspäeva sõjakorjandusel, on täitnud rahvusliku aukohustuse.

Kodumaa piiride kaitsel

Eesti vabatahtlikud metsavõitlustes

Varem idapataljonide nime all tuntud Eesti vabatahtlike pataljonid, kes üle kahe ja poole aasta väljaspool Eesti idapiire võitlesid, seisavad nüüd vihatud vaenlasega silm silma vastas oma maa pinnal. Sellest tingitult võideldakse nüüd ilma väsimust ja raskusi tundmata visamalt kui kunagi varem. Sest igaüks teab — see on viimne võitlus, mis päästab paljukannatanud isamaa kurjast saatusest.

Külastame viimaseil päevil major Rebase pataljoni kõrval tihti nimetatud kpt. Soodeni üksust tema praeguses võitluspaigas keset Virumaa metsi.

On juba hämar, kui ronin maha viimase etapi ületamiseks kasutatud mootorratta tagaistmelt kusagil Soome lahe põhjaranniku metsatukas asuvas metsalaagris. Siin asuvad paljude võitlusüksuste kaugvoorid.

Enne kui leian otsitava üksuse barakid, kuulen kedagi kuidagi pehmelt hääldavat: „Oo-o, herra leutnant — kuidas elade?"

See on üks saksa kamraade, lõunasakslane, kes pataljoni juures on viibinud juba selle asutamisest alates ja vahepeal on õppinud võrdlemisi hästi rääkima eesti keelt.

Nüüd ei valmista orienteerumine suures laagris enam mingeid raskusi. Peagi istun hõõguva punkriahju ees ja püüan elu sisse ajada oma külmast kohmetanud jäsemeile. Ümber askeldavad endised sõjakaaslased. Sõbrad, kelledega paari aasta jooksul on kantud ühiselt muret ja rõõmu.

Kuulen kibeda uudise, et üks suurimaid idealiste, meie arst, on langenud. Tore kamraad, kelle hoolitsevast käest oleme haigetena või haavatutena kõik läbi, on isamaa vastu oma kohust täites langenud. Käed tõmbuvad rusikaisse, südame salakambrisse lisandub üks kriips, mida kustutab vaid armutu kättemaks.

Juba samal õhtul alustan teekonda autos kaugel lõuna pool asuva võitlusvoori asukohta.

Seni vaikseid metsateed on üleöö muutunud pulbitsevaiks rinde tuiksoonteks. Piki teid kulgevad alla voorid, suurtükiväg, uued üksused. Enamlaste poolt loodetud kerge edasitung siin on varisenud juba sündides pihuks ja põrmuks. Narva jõe joonele on loodud kindel kaitsemüür, kust enamlastel ei ole enam edasipääsu. Üksikud sissetunginud osad on pidurdatud ja seisavad oma hävingu veerel.

Pärast pikka sõitu jõuame uude metsalaagrisse. Siin asub võitlevate üksuste võitlusvoore. Külmunud maasse kaevetud ja kuuseokstega vooderdatud aukudele on asetatud värsketest saelaudadest valmistatud ja rohelisega moondatud katused. Ühte selliesse barakki jäämegi selleks ööks, et järgmisel päeval alustada matka võitlusliinile.

Juba varahommikul algab barakis askeldamine. Toitlustajad koos kokkadega hakkavad keetma välköökides kapsasuppi ja kohvi. Retk võitlusliinile on pikk ja raske ning teiduvijad peavad asuma teele võrdlemisi varakult, et õigeks ajaks pärale jõuda.

Rahu häiritakse aga teisaltki. Öö jooksul on meie lähedale asunud positsioonidele raskesuurtükiväg, kes „hommikutervitusena" hakkab läkitama üle meie sumedalt vuhisevaid mürske kilomeetrite taga asuvate bolshevike ridadesse.

Lõpuks on supp ja kohv valmis. Kiiresti täidetakse suured termosnõud ja toitlustajad laovad eesliinil võitlejaile määratud toiduportsjonid valmis. Esialgu viiakse toit edasi vankritega piki nuelt läbi metsa rajatud teid. Koos asub teele ka arvukas saatemeeskond täies lahingvarustuses.

Pärast üle tunniajalist rännakut, mööda paljudest laagritest ja staapidest, peatutakse. Kaasaveetud toit laotakse akjastele, sest nüüd tuleb ületada viimane osa teest läbi võsa ja üle soode sõtkutud jalgrajal vasakult mööda bolshevike üle tee ulatuvast kiilust.

Meie poisid tunnevad sellises võsamaastikus end nagu kodus. Läbi teinud tuntud Volhovi-džunglikooli ja varustatud loomupärase võsavõitleja omadustega, tuudub siinne kodumaa soomaastik kultiveeritud pargina. Siin on isegi sihid olemas ja üksikud metsalangid on koguni nummerdatud.

Alati valvel on grenaderid. Siin kuski võib peituda veel vaenlane. (Wb.)

Kui Venemaal inimestest unustatud võsastikes orienteeruti kas või „lõhna" järele, siis pole siin küll karta mingit eksimist.

Nii venib meie pikk hanirida läbi vahelduva võsamaastiku. Hakkab sadama lund ja tõuseb vilu idatuul, mis keerutab lumesülemeid üle lagedate soode. Lahingukära hakkab kostma aina lähemalt. Kohtame teel pataljoni ühe saksa naaberüksuse luurepatrulli ja möödume ühest mahajäetud kuuseosmikute laagrist, millest alles mõne päeva eest on bolshevikud välja löödud.

Viimaks oleme kohal. Üksikuile kompaniidele määratud akjased koos teiduga lähevad laiali ja nad võetakse rõõmsalt vastu tugevat kehakinnitust vajavate poiste poolt.

Samas kuuleme ka esimesi põnevamaid uudiseid. Bolshevikke on valgunud pataljoni vasakust tiivast mööda. Õhtupoolikul on toimunud ühe kompanii ees kõvem lahing pealesurnva vaenlase grupiga. Selle tunnistajaiks on silmili kukkunud ründajate laibad kompaniilõigu ees. Nende hulgas on ka ohvitsere.

Pataljoni komandopunktis, kitsas punkris, askeldab pataljoni ülem koos adjutandiga. Teemaks: vastase järjene ettevõte. Vasakult läbivalgunud vastane on peatatud ühe rügemendi saksa varuüksuse poolt.

Vankumatult, jalaläitki tagasi astumata, on pataljon siin vastu pidanud. Alles kahe päeva eest vabanes ta koostöös naabritega vaenlase kotist, kus viibiti mitu päeva. Vastase rünnakud meie poiste hävitamiseks ei annud mingeid tulemusi. Hästisuunatud vasturünnakutega koostöös suurtükiväe tulelöökidega tekitati talle endale valusaid kaotusi. Vahest kippus kotis näpistama nälg, aga sellest päästsid poisse lennukid, tuues kohale toidusaineid.

On juba hämar. Ent rinne ei vaiki nüüdki. Ikka ja jälle lajatavad mürsud ümbruses. Meie suurtükkide erilise tähelepanu osaliseks saab aga äsja vasakule veninud vastase tiib.

Üksteise järele esinevad pataljoni juhile kompaniiülemad, andes aru olukorrast oma lõikude ees. Aruanded on napisõnalised, kuid täis optimismi.

On tunne, et päevatöö on raugemas. Lahingumüra nagu jääks kuidagi vaiksemaks ja vannuks alla tuulevingumisele paralevus.

Punkri keskel kohendatakse hõõguvat tuld. Mehed seavad end mugavamalt istuma ümber kolde. Jällegi on üks võitluspäev veerenud õhtule.

Ltn. Puusepp

Uusi juhiseid marutaudi vastu võitlemiseks

Idaala riigikomissari poolt avaldati määrus marutaudi vastu võitlemiseks.

Antud määruse kohaselt moodustab taudi vastu võitlemise tuuma endiselt koerte kinnipidamise nõue marutaudist ohustatud ja marutaudikahtlasis piirkonnis.

Vabalt ringihulkuvad koerad neis piirkonnis surmatakse. Vabas maastikus on see lubatud haavlipüssiga, kuna elamute-piirkonnis tuleb koerad vastavate komandode poolt kinni püüda ja nad hukatakse hiljem.

Suuremate taudipiirkondade puhul tuleb rakendamisele võtta reivastatud koertehävitamiskomandod.

Koerte kinnipidamise nõude valjuks läbiviimiseks tuleb koerteomanike tähelepanu juhtida marutaudiohtlikele piirkondadele ja kinnipidamise ajale siimapaistvate kuulutustega. Senised kogemused näitavad, et marutaudi vastu võitlemist raskendab oluliselt asjaolu, et paljudel juhtumitel taudijuhtumeist loomaomanike poolt ei teatata.

Võib arvata, et selle põhjuseks võib olla soov vältida koerte ja kasside hukkamist, mis võetakse ette 1 km ulatuses taudistunud majapidamisest. Arvestades seda ning samuti veel teisi raskusi, mis tulenevad koerte ja kasside erandita 1-kl raadiuses, tuleb loobuda selle piirkonna täpsest piiritlemisest. Uue korra järgi kuuluvad koerad ning kassid surmamisele tähendatud piirkonnas vaid nendes talundeis ja kortereis, mida olukorra ja liikluse suhtes eriti ohustatuks peetakse.

Marutaudi suur levik aastal 1942 oli suuresti tingitud ka sellest, et peeti liialt palju koeri. Ka praegu on meil paljudes talumajapidamistes rohkem koeri kui neid talu valveks just vaja on. Seepärast on nüüd marutaudi vasta võitlemise huvides tunnistatud vajalikuks keelata enam kui ühe koera pidamine majapidamise kohta. Erandid on siin võimalikud vaid eri lubadega.

Oma osa etendavad marutaudi levikul ka metsloomad. Eriti rebased, kes taudistunult tungivad talumajapidamistesse ja võivad kardetavaks saada niihästi koertele kui ka inimestele.

Idaala riigikomissari vastantud määruses juhitakse seetõttu tähelepanu juba varem avaldatud kohalike kindralkomissaride määrusile, mille põhjal kõik metsaametnikud ja kütid on kohustatud võitlema hulkuvate koerte vastu ja surmama hunte, mäkri ja ennekõike rebaseid. Rebaste hävitamise eest on ette nähtud ka vastavad preemiad.

VAREMETEST TÕUSEB KÄTTEMAKS!

Olen Tallinnas. Linnas, mis üle elanud raske terrorirünnaku. Kõikjal näha jälgi, mida jätnud metsik vaenlane, rünnates kaitseta tagalat märtsikuu selgel täiskuu ööl. Kui punane metsaline varastel õhtutundidel külvas lennukitelt hulgaliselt valgustuspomme linna kohale, siis oli kõigil selge, et nad seisavad tõsise ohu ees. Ja siis see algas.

Järgnevad tunnid, täis õudset mürskude vihinat ja plahvatuste raksatusi, olid kindlasti hirmsamad, mida kunagi vana Tallinn on üle elanud aastasadade vältel. Ja kui jälle tõusis päike veretavast idast, oli paljugi teisiti kui varem, oli paljugi kadunud, mis loonud aastate töö ja hool. Suitsevad ahervared, varisenud hoonete kvartalid olid sünged tunnistajad sündinud kuritööst. Oli palju leinajaidki...

Põhjamaine rahvas on olemuselt külm ja karm. Ei kuulda sealt ohjeldamatuid rõõmurõkatusi ega talumatut meeleheidet. Elame maal, kus midagi ei saavutata võitluseta, ja kus võitlus olemasolu eestki on karm ja halastamatu. Kuid Eesti rahvas ei tagane kunagi oma teenimatult valju saatuse eest. Sangarlikult võitlevad ta pojad rindel, vahvalt võtab tagalagi vastu raskeid lööke vaenlaselt. Piiritu viha asiaatlikkude barbarite vastu ei leia kunagi lepitust. Meid lohutagu fanaatiline usk, et varematest tõuseb kättemaks...

Pärnu maantee rajoonis. Kus varem pikis ridades asusid tavalised tööliselamud haigutab tühjus vaid suitsevate ahervaremete kaoses. Inimesi liikumas, nägudelt kajastumas üleelatud tundide traagikat. Ei kuskil pisaraid, ei kuskil näha meeleheidet. Suitseva majavaremete juures noor sõjamees. Pilk tardunud paigale, kus varem seisnud hooned.

„On teilgi ehk kodu hävinud?", pärin osavõtlikult. Märgatav pahur vari libiseb üle kõnetatu näo.

„Oli jah! Sain nädala puhkst, et koju sõita. Nüüd ei ole enam kodu. Emagi läinud teadmata kuhu. Kuulsin, et olevat ikka pääsnud. Pole mind enam siia vaja. Õhtuse rongiga lähen sinna tagasi, kus kasulikum saan olla. Rindele. Küllap sellegi eest siin püüan tasuda — kuhjaga. Ka teistegi eest."

Ma tean, see mees ei tee vaid sõnu ...

Lähemas kõrvaltänavas rusuhunnik. Otsetabamus. Väike valge nälginud koerake tilpab sihitult ringi majaasemel, kivide ja purustatud puuosade rägastikus. Kraabib siin ju sääl. Meelitan ligi, ent ei tee väljagi. Tõstab vaid koonu ja ulub. Õudselt kaikub see tühjusesse...

Lähedal askeldamas hobuveokiga vanem mees. Küsitlen: „Hävis kutsulgi siin ehk pesapaik?" — Seda küll. Koer on truu loom, ei taha peremehest lahkuda."

Ma ei mõista: „Siin pole ju ta peremeest," ütlen.— „On," tuleb vastus, osutavalt rusuhunnikule.

Nüüd ma mõistan. —

Aia sees lastehaigla. Täielikult hävinud seegi „sõjaline eesmärk." Samuti on raskelt tabatud Diakonisside ja ka mõni teine haiglagi.

Liigun edasi. Olen jõudnud kunagi kitsasse agulitänavasse. Varem teadsin olevat seal rida kahekordseid tööliselamuid. Nüüd vaid kaootiline segadus Keset tänavat suur ja sügav mürsukraater. Kuskil kaevatakse. Inimestel tõsised näod. Kedagi kantakse kuhugi...

Astun ligemale. Lagedamal kohal reas rusude alt väljakaevatud laipu. Vaatan. Siin maas vanem tööline. Käed rusikas tõstetud pääkohale, kui needust vannutav oma mõrvaritele. Samas kõrval noor ema. Mõlemad käed surmakangestuses tardunud lapse ümber oma rinnal. Riided räbalais. Seal on noor tütarlaps, purustatud kehaga. Käed ristis. Kas oskab keegi seletada, milleks pidi ta ohverdama oma noore süütu hinge. Kas peaks ta nüüdki veel hõiskama: „Suur aitäh isa Stalinile õnneliku nooruse eest"...

Mu kõrval seisab vana emake. Seletab, et nad olnud kõik ühe maja elanikud. Enamuses ühe ja sama vabriku töölisedki. Tema vaid pääsenud, kuna olnud palvemajas.

Taolisi pilte näha mujalgi.

Südalinnas varemeis „Estonia" teatrimaja, Niguliste kirik ja Raekodagi on tabamusi saanud.

Hinge kerkib viha, kui meenuvad ajad, mil asiaatlik laviin uputas meie ilusa kodumaa. Siis polnud siin veel küllalt „kulturne" neile. Nüüd on nad näidanud, et oskavad seda veel tagant järelegi oma maitse kohaselt ümber korraldada. See kõik ei kõiguta aga eestlase raudset moraali. Ta teab, et kõik kord ehitatakse uuesti üles. Ent ajalukku jääb see püsima verise päätükina hoiatuseks tulevastele põlvedele kommunistliku idanaabri barbaarsusest ja taltsutamatust verejanust.

El. M.

Alistumine tähendab hävingut

Führer avaldas oma arvamist Soome küsimuses

Stokholmist, 19. 3. (DNB) Mõningate välismaal levinud teadete põhjal Führeri oletatavate sammude kohta Rootsi kuninga juures seoses Soome küsimusega palus „Stokholms Tidningeni" Berliini korrespondent Führerilt etseset seisukohavõttu nende avalduste suhtes. Führer andis rootsi ajakirjanikule ta küsimuste peale kasutamiseks järgmised vastused.

Küsimus: „Välismaa ajakirjanduse teadetes väideti, Führer olevat otsinud kontakti Rootsi kuninga Gustaviga viimase vahenduse pärast Soome asjus. Kas need kuulidused vastavad tõele?"

Vastus: „Need teated on valed! Ma ei tea ka, miks ma oleks pidanud astuma sellise sammu. Mul ei ole midagi teada selle kohta, kas üldse Rootsi kuningas Gustav on selles mõttes Soomele mõju avaldanud, kõige peält aga mitte sedagi, millal säärane samm pidi toimuma. Kui see vastab tõele, on siin endast mõistetavalt tegemist puht rootsi küsimusega."

Küsimus: „Kas ma tohin sellega seoses küsida, kuidas Teie üldse hindate olukorda relvadevaherahu tingimuste põhjal?"

Vastus: „Ma hindan Nõukogude poolt teatatud relvadevaherahu tingimusi just sellistena, nagu nad on mõeldud. Nende eesmärgiks on endastmõistetavalt viia Soome olukorda, kus edasine vastupanu oleks võimatu, et siis soome rahva kallal korda saata seda, mida Molotov omal ajal juba Berliinis nõudis. Milliste fraasidega ja milliste ettekäänete all neid Nõukogude tingimusi ka iganes esitataks, on tegelikult täiesti üksköik. Siin on tegemist ainult sellega, et panna ohvrile silmust kaela, et seda siis parajal silmapilgul kokku tõmmata. Et Nõukogude Liit näeb end selleks sammuks sunnituna, on vaid tõendiks selle kohta, kui skeptiliselt ta oma sõjalisi võimalusi ise hindab. Bolshevismi lõplikus sihis ei või kaugi kahelda, selleks on kõigi mitte-vene-mitte-bolshevistlikkude rahvaste väljajuurimine Euroopast ja käesoleval juhul eelkõige soomlaste väljajuurimine. Et seda sihti saavutada, vallandati, nagu meie vastased avalikult möönavad, Soome vastu närvidesõda."

Küsimus: „Sageli on püstitatud Soome garanteerimise küsimus Inglismaa ja USA poolt. Mida arvate sellisest tagatisest Soomele?"

Vastus: „Tagatiste küsimuse puhul Soomele Inglismaa ja USA poolt taotleti ainult seda eesmärki, et teha soomlastele alistumist vastuvõetavamaks. Tegelikult on iga inglaste või ameeriklaste garantii utoopiaks. Ei Inglismaa ega USA ole suutelised andma võidukale Nõukogude Liidule vähimaidki eeskirju tema lõplikkude sihiasetuste kohta, isegi kui nad seda tahaksid. Tõeliselt aga ei oma Inglismaa ega USA vähimatki ausat tahet, avaldada sellist mõju.

Mõlemal maal valitsevad samad jõud kui ka kodanliku maski alla peidetult, millised Nõukogude Liidus täiesti avalikult võimu kasutavad. Mis puutub USA tagatistesse, siis oli Saksamaal juba Maailmasõja järele nendega oma kogemused. Wilsoni pühalikult tõotatud 14 punkti unustati, niipea kui Saksamaa pani relvad maha. Praktilises tõelisuses toimus seekord igal juhul vastupidiselt sellele, mida seekord saksa rahvale pühalikult lubati. Millist väärtust omavad Inglismaa tagatised, on kujukalt tõestatud Poola loo läbi. Pealegi seisavad Inglismaa ja USA ise raskete sisemiste kriiside ees, ja küsimus ei seisa mitte selles, kas nad on suutelised bolshevismile eeskirju andma, vaid kui kaua neil õnnestab takistada bolshevistlikku revolutsiooni oma maades. Nagu senini veel alati rahvaste elus, on ainsaks tagatiseks rahvuse püsimisele enda jõud."

Lennuk jääohus

Lenduri üheks salakavalamaks vaenlaseks niihästi rahuaegses lennuliiklases kui ka sõjaajal on jäätumine. Selle all mõeldakse jääkorra tekkimist lennukiesadel, mis esineb teatavais ilmastikuoludes ja temperatuuri juures enam või vähem suuremal määral. See jääkord kujutab endast, kui ei võeta tarvitusele mingeid ettevaatus- või kaitsevahendeid, nii lennukile kui selle meeskonnale mitte väikest hädaohtu, sunnib neid tihtigi hädamaandumisele ja võib viia isegi täielikule lennuvõimetusele ning ka lennuki allakukkumiseni.

Nüüd on aga nii teadus kui tehnika püüdnud viimaseil aastail selgitada lennuki jäätumise keerulisi probleeme, samuti alustanud võitlust jääohu vastu. Uurimised nn. külmade tuulte kanalis andsid väärtuslikke füüsikalisi teadmisi jäätumise, samuti ka jääkorra tugevuse ja omaduste kohta. Ning lõpuks viisid praktilised katsed lennuliikluses paljude meetoditeni ja aparaatideni, milledega jääkorra tekkimist saab takistada või juba tekkinud jääkorda võimalikult kiiresti eemaldada.

Moodsad võitluslennukid, mis lendavad igasugustes ilmastikutingimustes, peavad olema jäätumise vastu täielikult kaitstud. Seoses sellega vastame kõigepealt kolmele küsimusele: 1) millal algab lennukile ohtlik jäätumine, 2) milliseid tsoone peab piloot õhuruumis vältima ja 3) millistes õhukihtides võib ta isegi kõrgeima külma ajal lennata?

Jäätumisohuga peab küll arvestama kogu aasta vältel, kõige enam aga siiski ülemineku aegadel sügisest talvesse ja kevadesse. Selge külmaga, s. t. väga külmadel talvepäevadel, mil õhk on enamjaolt kuiv, on jäätumisohtu vaevalt olemas. Samuti puudub see oht suurtes kõrgustes esinevais kiud- ehk sulg-(cirrus-)pilvedes, kuigi need koosnevad jääkristallidest. Pilvest läbilendamisel ei kleepu väikesed jääkristallid lennuki külge, vaid põrkavad selle pinnalt tagasi. Seevastu peab aga säärastes pilvedes, millede temperatuur on alla nulli, alati arvestama lennuki jäätumisega. Säärasest pilvest läbi lennates kattub kogu lennuk kiiresti klaasise jääkorraga ja eriti kandetiibade esiservadel, mootoril, jahutajal ja propelleril kujuneb teraline jäämass.

Isegi võhik taipab, et see segeli päris tähelepanuväärix jäähulk lisab mitte ainult lennuki kaalu, vaid vähendab ka olulisel määral lennuvõimet. Eriti ohtlikult mõjub jääkord õli- ja veejahutajal, kuna see vähendab mootorite jahutamisvõimalust või isegi takistab seda. Samuti on kardetav propelleri jäätumine. Juhul, kui mõni jäätükk propelleri küljest lahti murdub, võib propeller sattuda ebaühtlasse ja kiiresse tiirlemishoogu, mille tagajärjeks omakorda on mootori lahtikiskumine sellé aluselt.

Et jäätumisohu vastu tõsiselt võitlusse astuda, selleks on leitud mitmesuguseid vahendeid ja teid. Erilise tähtsuse omab piloodi meteoroloogiline nõupidamine meteoroloogidega. Nii antakse meeskondadele väärtuslikke andmeid atmosfäärilistest tingimustest ja pilvedest, nende kõrgusest ja jäätumistsoonidest. Lennukid, milledel pole erilisi vahendeid jäätumisest hoidumiseks, peavad sääraseid tsoone vältima. Kuna aga pikkadel lendudel üle vaenlase maa-ala jääb jäätumisoht püsima, peavad võitlus- ja kaugluurelennukid olema varustatud vastavate aparaatidega, mis kõrvaldavad jäätumisohu.

Praktikas on kujunenud terve rida meetodeid, nimelt mehaaniline jääkorra kõrvaldamine, jääkorra kõrvaldamine sooja õhuga, mitmesugused keemilised vahendid, jääkaitsepastas ja vedelikud, mis takistavad jääkorra tekkimist, ning vabas õhus elevate aparaatide elektriga soojendamine. Tiibade jäätumise takistamiseks tõmmatakse tiivaotstele kummituped, mida ühest suruõhuaparaadist vaheldumisi õhku täis pumbatakse ja õhust tühjendatakse. Nii tekitatud pideva liikumise tagajärjel murdub tekkinud jääkiht kohe lahti. Palju tõhusam on aga jääkihi kõrvaldamine sooja õhu abil.

Nii näeme, et me lennukitekonstruktorid võitlevad teaduse toetusel kõigi vahenditega jäätumise vastu, ja on kindel, et juba lähemal ajal tehakse selle lennuliikluse põlisvaenlane tehniliste täienduste abil täiesti kahjutuks.

Tallinna ühe Tööstuskooli õpilased päästsid oma koolimaja

Enamlaste terrorirünnakul Tallinnale näitasid teiste noorte hulgas üles erilist vaprust ja otsustuskindlat tegevust ühe Tallinna tööstuskooli õpilased Vaht, Roosipuu, Pott, Nelu, Nerilaid, Rendloo, Nurmeleht, Arula ja Vabasalu. Nende teeneks tuleb lugeda oma tööstuskooli hoone päästmist. Kuna juba terrorirünnaku algul koolimaja kõrval asuv hoone oli süttinud, asusid õpilased, kes viibisid rahulikult sel ajal veel koolis, koolijuhataja Vaskneeme ja meister Turve juhtimisel kohe oma koolimaja kaitsma tule eest. Õpilased Vabasalu ja Nerilaid ruttasid kohale kodust, et aidata kaasa kooli päästmisele. Juba ulatusid leegid kõrvalhoonest kooli akendesse ja maja oli süttimisohus, kuid õpilased oma kiire ja ennastsalgava tegevusega suutsid süttimised kustutada ja oma koolimaja hävimisest päästa.

Ilmus ajakiri „Eesti Noored" nr. 3.

Tellimiste vastuvõtt järgnevaks veerandaastaks

Meil ilmuv ainus noorteajakiri „Eesti Noored" laskis välja oma kolmanda numbri. Sisult algab ajakiri pühendusega Harri Haamerilt langenud kangelastele. Paari algupärase lühijutu kõrval meie tuntud kirjanikelt pakub ajakiri üsna mitmekülgset lugemismaterjali nii kirjanduskultuuriliselt kui ka noorte rakenduslikust küljest. Vastavalt silmapilgule esineb kirjutisi ja juhtnööre noorte virgutamiseks praktilistele aladele, nagu põllutöö, tuletõrje ja sideteenistuse väljaõppeks, käsitöö osas õlgtuhvlite valmistamisest, ravimtaimede kogumisest. Noorte kutsevalikust, kroonikat, sport jne. Pilte noorte tegevusest, jooniseid.

Ajakirja tellimisi järgnevaks veerandaastaks (aprill, mai, juuni) võtavad vastu ja täidavad vastavalt maakonna või linna ulatuses Eesti Noorte kohalike malevate staabid. Talitus otseselt tellimisi ei täida. Tellimishind veerandaastaks rmk. 1.50. Võimalust mööda võetakse veel tellimisi vastu ka ajakirja 3 esimese numbri peale.

Linnast maale siirdunud noored lähetagu omad tellimised ühes rahaga posti teel või tuttavate kaudu.

Elukohta muutnud noorte vahel tahab ajakiri loodud sidemeid tihedalt jatkata, pannes erilist rõhku noorte abiteenistuse edukale rakendamisele.

Inglismaa garantii väikerahvastele

„Ah, armsad lapsed, kas ma ei ütelnud teile, et igaüks saab oma ajakese."

UUDISEID KODUMAAKONNAST

Järva maanaised hoolitsevad haavatute eest

Nüüdsest alates külastatakse igapäev eestlastest haavatuid ühes kohalikus sõjaväehaiglas

Koos maavanema H. Lipuga ja Nõmküla maanaiste seltsi esindajatega Järvamaa kodumajanduskonsulent prl. M. Mäe juhtimisel külastas meie lehe esindaja eile eesti haavatuid ühes kohalikus sõjaväehaiglas.

Teatavasti algatati pidevat haavatute külastamist kohapeal juba mõni aeg tagasi, kusjuures esimesena viis haavatuile kodukosti Alba maanaiste selts. Järgnes Nurmsi maanaiste selts ja nüüd Nõmküla. Lähemail päevil külastavad eesti haavatuid Valgma ja Lõõla maanaised ning Eivere invaliidide kodu. Haavatuile viiakse võimaluste piirides kirjandust, mille järele tuntakse haiglas teravat vajadust, toitaineist piima, marjamahla, küpsiseid jne. Sellele lisaks ei unuetata lisamast ka kirjapaberit, ümbrikuid jne.

Sõjaväehaiglas, millist meil oli võimalus külastada, asuvad eesti haavatud omaette. Ruum on korralikult soe, valge ja puhas, samuti on laitmatu ka hoolitsemine haigete eest. Silmapilgul ei ole seal eriti raskesti haavatuid. Poisid on laitmatus tujus ja jutustavad episoode võitlusist oma kodumaa kaitsel. Kõiki neid tiivustab raugemata tahe rutata esimesel võimalusel jälle võitlustesse. See on omaette nauding, ütlevad nad, näha tormamas peale loomastunud masse, nende hulgas paljud naised, kelle juuksed lõigatud lühikeseks ja kes püüavad muuta oma häälegi mehelikuks. Eesti poisid lasevad neid jõuke rahulikult läheneda mõnele sajale meetrile ja avavad alles siis hävitava tule. Mis neist ründajaist jääb järele, on lihtsalt laipade mäed. Ja siis tulevad jälle uued massid, peaasjalikult poisikesed ja raugad, koperdavad üle oma seltsimeeste laipade ja niidetakse samasse. Sõduritega on neil inimestel vähe tegemist ja neid ei käsutatagi nähtavasti kui sõdureid, vaid neid aetakse surma kui lihtsat kahuriliha, millel pole „isakese" silmis mingit väärtust.

Nõnda umbes jutustavad haavatud ja vaatavad seejuures igatsevalt aknast välja. Nende pilgus lõõmab taltsutamatu soov — minna, hävitada neid väärjaid ja rajada tulevikku Eestile ning aidata kaasa Euroopa vabaduse müüri kindlustamisel.

Haiglasse ei saa jääda võõras pikemaks ajaks, sest siin käib omaette elu, millele võid jääda jalgu. Sanitarid, velskerid ja talitajad askeldavad ringi. Siia tuuakse ühele midagi, sealt viiakse midagi. Siin päritakse haige olukorra üle teateid, seal antakse juhiseid.

Haavatute päritolu küsitledes selgub, et tegemist on enamuses Järvamaa meestega, kes toimetatud oma kodukoha lähedasse haiglasse, kus nad võivad puutuda kokku omastega ja tunda end nagu kodus. Külalised toovad meie igavasse argipäeva tublisti vaheldust, ütlevad ka poisid ise ja vaikivad siis. Ei selgu küll nende mõte otseselt, kuid seda pole raske aimata. Jah, saaksime aga võimalikult kiiremini tagasi võitlustesse.

Tubli pooltund on möödunud vestluses tublide kodumaa kaitsjatega. Soovime neile head ja kiiret paranemist ning õnne edasistes võitlustes ning lahkume siis parimate muljetega.

Paide raehärrad olid koos

Nõupidamise päevakorras olid 1943./44. a. lisaeelarve, kinnisvaramaks ja 1944./45. a. eelarve

Möödunud reedel toimus Paide linnavalitsuse ruumes järjekordne linna raehärrade nõupidamine. Toimunud nõupidamise päevakorras oli 1943/44. a. lisaeelarve vastuvõtmine, 1944. a. kinnisvaramaksu määramine ning 1944/45. a. eelarve vastuvõtmine. Nõupidamisest võtsid osa kõik raehärrad peale E. Tiitsu, kes elukoha muutuse tõttu ei viibi Paides. Nõpidamise avas ja juhatas Paide linnapea kohustetäitja O. Laube. Enne tegeliku päevakorra juurde asumist mälestati surma läbi lahkunud kauaaegset linnavalitsuse sekretäri J. Ülemat.

Päevakorra esimese punktina tuli nõupidamisel arutusele linnavalitsuse 1943. a. lisaeelarve, milline hõlmab ajavahemikku 1. aprillist 1943. a. kuni 31. märtsini 1944.a. Vastavalt linnavalitsuse poolt koostatud lisaeelarvele on korraliste tulude osas arvestatud tegelikult käesolevai eelarve aastal laekunud tuludega, kuna korraliste kulude osas on lisaeelarvesse võetud kulud, mis tegelikult juba 1943. a. eelarveaastal kulutatud või mis veel välja antakse. Kulude ja tulude osas on lisaeelarve tasakaalus 112000 riigimargal. Korraliste tulude osas loodetakse laekuvat maksudest 93970 rmk, varadest ja ettevõtetest 10160 rmk ning muudest tuludest 7870 rmk. Üksikutest maksudest loodetakse enam tulusid laekuvat kinnisvaramaksust — 49790 rmk, millele järgneb kinomaks 22800 riigimarga suuruses. Maksudest väiksema tulu moodustab kogukondlik jookidemaks ja nimelt rmk. 200 suuruses summas. Kulude osas on ettenähtud halduse osas rmk. 30760, heakorra osas rmk. 6740, hariduse osas rmk. 10340, sotsiaalhoolduse alal rmk. 27017 tervishoiu alal rmk. 100, varade ja ettevõtete osas rmk. 33256 ning muude kulude alal 3787 rmk.

Päevakorra teise punkti all tuli arutusele linna 1944. a. kinnisvaramaksu määramine. Ühtlasi täiendati sama päevakorrapunkti veel linna maade rendi suuruse kindlaksmääramisega. Mõlemi küsimuse otsustamisel klideti raehärrade poolt heaks linnavalitsuse seisukoht, et nii kinnisvaramaksu kui ka maade rendimaksu määrad jäävad samaks, nagu need olid möödunud eelarveaastal.

Päevakorra viimase punktina tuli arutusele linnavalitsuse 1944. a. eelarve, milline haarab ajavahemikku 1. aprillist 1944. a. kuni 31. märtsini 1945. a. Raehärradele heakskiitmiseks esitatud linna uus eelarve on tulude ja kulude osas viidud tasakaalu 93000 riigimargal. Võrreldes 1944. a. eelarvet 1943. a. eelarvega nii tulude kui kulude osas, ei esine siin ohuliselt suuri erinevusi, kuigi 1944. a. eelarve on vähenenud 19000 rmk võrra. Mis puutub uue eelarve tuludeossa, siis loodetakse neid laekuvat maksudest 73900 rmk, varadest ja ettevõtetest loodetakse saada tulusid rmk. 10100 suuruses, kuna muude tulude osas on loodetav summa rmk. 9000. Üksikute tululiikide järgi moodustavad ulatuslikumad sissetulekud tulu kinnisvaramaksust — 30000 rmk, tulu kinomaksust — 22800 rmk ning tööndustoogimaks rmk 16300 suuruses. Korraliste tulude osas on eelarve koostamisel arvestatud 1943. a. laekunud tulude suurusega. Mis puutub korraliste tulude osasse, siis on 1944. a. eelarves ettenähtud kulusid halduse alal rmk. 32130 ulatuses, heakorra alal — rmk. 7300, hariduse alal — rmk. 11690, sotsiaalhoolduse alal — rmk. 32710, tervishoiu alal — rmk. 300, varad ja ettevõtted — rmk. 2100 ning muude kulude alal rmk. 6770 suuruses.

Linnavalitsuse ettevõtetest omab suurima eelarve linna kütteladu, mille tulud-kulud on tasakaalus 13500 riigimargal. Eelarve koostamisel on asutud seisukohale, et linna küttelae kaudu tuleb soetamisele ca 1500 ruumimeetrit puitu. Suuruselt järgmise eelarve omab Paide linna turbatööstus, kus tulusid-kulusid on ette nähtud 6600 riigimarka. Lõviosa turbatööstuse eelarves kulude osas langeb tööstuskuludele — turbalõikusele ning turba kuivatamisele ja kokkupanekule, nimelt 5500 rmk. Et võimaldada ülestöötatud turba otstarbekamat kuivatamist ning turba kuivana säilitamist, selleks tahetakse turba ülestöötamise kohale püstitada vastavad sarad, mis kaitseksid turvast võimalike ebasoodsate ilmastikuolude eest. Paide linna kolmanda ettevõtte — linna tapamaja eelarve on viidud tasakaalu 5310 riigimargal. Linna ettevõtteist väiksema eelarve omab linna veevoor, kus tulusid-kulusid on 4800 riigimarka. Võrreldes veevoori 1944. a. eelarvet 1943. a. eelarvega, ilmneb, et see on 1944. a. vähenenud 850 riigimarga võrra. Vähenemine on tingitud ühe hobuse ülalpidamiselt eemalejäämisega, kuna möödunud eelarve aasta kestel töötanud kolme hobuse asemel jääb töötama vaid kaks hobust.

Kõigi päevakorras olnud punktide kohta võtsid raehärrad sõna ning kiitsid heaks linnavalitsuse poolt seisukoha võtmiseks esitatud lisaeelarve, maksumäärad ning 1944/45. a. eelarve. Kõigiti üksmeelne ja asalik töökoosolek kestis üle kahe tunni.

Kõikidesse aedadesse rajatagu otsekohe kraav-varjendid

Paides toimunud nõupidamisel arutati õhukaitse ja avalike varjendite küsimusi

Teisipäeval, 21. skp. toimus Järva maavanema ja Harju-Järva abiprefekti kokkukutsel maavanema kabinetis kohalike vastavate ametisikute nõupidamine kiirete sammude astumiseks Paide elanik- ja ametkonna kaitseks vaenlase terrorrünnakute puhul. Koosolekul arutati kõiki õhukaitsesse puutuvaid küsimusi ning asuti seisukohale, et kõikide majade juurde tuleb asuda juba täna kaevama sik-sak-varjendkraave, millised õhurünnakute puhul parimaks killukaitsjaiks. Ei ole niivõrd olulisegi, et nad peaksid olema tingimata pealt kaetud, kuigi see on parem. Kuid ka lahtised kraavid on keaks kaitseks juhul, kus ei ole otsetabamusi.

Kõrvuti politseivõimude poolt soovitavaks peetud kiire kraavide kaevamisele asumisega elanikkonna poolt asuti juba eile rajama ka avalikke varjendeid Vallimäele, milliste täpsed asukohad tähistatakse, samuti nagu teistegi linnas asuvate omad, plaanil, mis asetatakse välja turuplatsile. Need varjendid on aga mõeldud ikkagi peaasjalikult kesklinnas asuvatele ametkondadele, maainimestele, kes parajasti linnas jne, mistõttu elanikkond ei või jääda neile eriti lootma, vaid peab hoolitsema, et kõikide majade aedades oleksid rajatud kraav-varjendid.

Varjendeid on võimalik rajada süvendeina ka Vallimäe külgedesse neil, kelle krundid sellega piirduvad, kuid selleks tuleb enne pöörduda maa-arhitekti poole, kes annab vastavad juhised ja näitab kohad, kuhu neid võimalik kaevata.

Peale asjaolude põhjalikku arutust, millel eriti rõhutati kohest kraavide kaevamisele asumise vajadust, tutvuti avalike varjendite rajamise ja avamise võimalustega kohtadel. Tingimused selleks leiti olevat üsna rahuldavad ning enamik avalikest varjendeist suudetakse korrastada juba paari päeva jooksul

Õhukaitse on kõigi kodanike endakaitse

3

Esmaabi teenistuse vajadus on tingitud asjaolust, et õhurünnaku ajal võib tekkida inimestel kehalisi vigastusi, kas pommikildudest, plahvatuse survest, päästetöödest või närvide kaotusest. Kuna vigastatu transporteerimine pommitamise ajal esmaabipunkti on ohtlik ja eluga riskeerimine, siis peab elamu õhukaitse olema organiseeritud esmaabiandjad. Neid võib olla üks või rohkem, olenedes elamus elutsevate inimeste arvust. Keskmiselt arvestatakse üks esmaabiandja iga kümne isiku kohta. Esmaabi andjaks tuleks määrata mõni vastava huvialaga tragim daam, kes muidugi ei tohi karta verd. Esmaabiandja peab valima omale elamus või varjendis rahuliku nurga, kus rahulikult saab töötada. Samuti tuleb esmaabiandjal muretseda kõige lihtsamad esmaabivahendid, esijärjekorras muidugi sidemeid. Kuigi praegusel ajal nende ostmine apteegist või rohukauplusest ei ole võimalik, saab hakkaja esmaabiandja sellest raskusest üle tiheda kontakti loomisega oma maja elanikega. Nii on igas perekonnas olemas mõni esmaabivahend, mõni side, tükk marlet, tükk vatti, tükk ligniini, mõni rohupudel või kummivoolik. Need kõik peaksid olema kodus pakki seotud või karpi pandud, missugused siis esmaabiandja õhualarmi puhul saaks oma käsutusse. Juhul, kui neid õhurünnaku ajal tarvis ei ole, saavad kõik omad pakid ja karbid tagasi igapäevaseks tarvitamiseks. Tihti väidetakse, et sidemeid ei saa kuidagi, kuid hää tahtmise juures saadakse ka sellest üle. Nii leidub igal mõni vana kulunud valge riidetükk, mis kasutamiselt kõrvaldatud. Peske need puhtaks, lõigake ribadeks, õmmelge kokku, ajage rulli ja side ongi käes.

Nagu kogemused on näidanud, tuleb kõige enam õhurünnaku puhul tegemist teha haavanditega. Ei ole oluline, kuidas need tehniliselt on seotud, peaasi on, et otstarb on saavutatud ja takistatud asjata verejooks. Suurte verejooksude puhul tuiksoonest tulevad need sulgeda kätel ja jalgadel kas kummi voolikuga, rihmaga või nööriga ülalpool haava. Sel puhul peab aga esmaabiandja meelespidama veresulgemise kellaaja ja selle teatama arstile haavatu üleandmisel, kuna tuiksoon ei või olla korraga suletud üle 5—6 tunni.

Oma ülesannete täitmisel tuleb esmaabiandjal:

n o r m a a l o l u k o r r a s:

1) Õppida hästi tundma alarmsignaale, oma ja teiste tegevkondlaste ülesandeid õhualarmi olukorras ning käitumise reegleid õhualarmi korral; 2) tutvuda põhjalikult oma elamu ruumide ümbrusega, õppida ära lähimate õhukaitse abisaamise punktide asukohad; 3) õppida ära lennupommide plahvatus- ja põlemistunnused; 4) õppida ära esmaabi andmise ja vigastatute kohtlemise ning transpordi lihtsamad võtted; 5) hoida korras esmaabituum ja esmaabivahendid; 6) pikemast äraolekust teatada õhukaitse juhile,

õ h u a l a r m i o l u k o r r a s:

1) asuda ettenähtud kohale, olla eeskujuks oma rahuliku ja kindla käitumisega; seada oma tegevusvahendid täiesti töövalmis ja esmaabituum valmis; 3) anda esmaabi vigastatuile õnnetuse kohal, võtta raskemad vigastatud oma hoole alla kuni avaneb võimalus nende edasitoimetamiseks lähimasse esmaabipunkti või haiglasse; 5) vajaduse korral abistada teisi tegevkondlasi nende töös.

(Lõpp).

Paide kiriku eeskoda saab kasutada varjendina

Teisipäevasel nõupidamisel Järva maavanema kabinetis, millest pikem kirjeldus ülal, oli muuhulgas arutlusaineks ka kirikueeskoja, s.t. tornialuse osa kasutamise võimalus õhukaitse varjendina. Nõupidamisel jõuti seisukohale, et see on otstarbekas ja läbiviidav, kuna kirik asub linna keskel ning eesuks on alati avatud. Kiriku uks jääb suletuks ning sinna rahvas ei pääse. Kiriku eeskoja varjendilikuks tõhustamiseks kavatsetakse teostada lisaks veel vähemalt ühe ukse poole kindlustamine liivakottidega.

Saksamaalt tuleb seemnekartuleid

Kartuliseemne küsimus eeloleval kevadel

Möödunud suvel ebaõnnestus meil kartulisaak kohati liigvihma ja lehemädaniku tagajärjel, mistõttu seemekartuli hankimise suhtes paljudes talumajapidamistes tõsist muret tuntakse.

Kuna kõrgemate maade omanikud ja hilisemate sortide kasvatajad ikalduse all vähem kannatasid, siis tuleks talupidajail katsuda esmajärjekorras muretseda oma ümbruskonna taludest seemnemugulaid. Kahtlemata on paljud talupidajad eelmainitud moodust juba kasutanudki. Kes seda aga veel pole teinud, peaksid kiiresti tegutsema, kuna kartulite mahapaneku ajaks suurem osa kartulite tagavaradest on juba otsas.

Seemnekartuleid võib tellida ka A/S Rumberg, Tuberg ja Ko Tallinn, Niine 2, tel. 438-43, kaudu. Sealt, nagu kuuleme, on siiski võimalik saada ainult keskvalmivat, valge koore ja sisuga, madalavõitu tärklisesisaldusega Majesticu sorti. Viimast paljundatakse peamiselt Virumaal. On arvata, et Majesticu tunnustatud seemnekartuleid antakse ainult lepingu alusel taludesse paljundamiseks.

Suuremal määral seemnekartulite sissetoomiseks on lootusi Idaalade riigikomissari kaudu Saksamaalt selleks, et katta meie tänavuaastast seemnekartulite puudujääki. Nende saamise asjus tuleb igaühel pöörduda oma jaoskonna konsulendi poole, kes selles suhtes lähemat informatsiooni annab.

Paljud talupidajad on pöördunud nii suuliselt kui kirjalikult seemnekartulite saamise asjus Jõgeva Sordikasvanduse poole. Nagu asjaomaselt poolt kuuleme, pole Jõgevalt eeloleval kevadel enam seemekartuleid võimalik saada. Jõgeva Sordikasvandus annab superelliit seemekartuleid paljundamiseks välja vaid lepingute alusel. Pärast suvist tunnustamist läheb see materjal taas põllumeeste kätte paljundamiseks. Lepingud sõlmitakse Jõgeval peamiselt sügisel.

Lõpuks on seemekartulite puudujääki võimalik leevendada ka teatud agrotehniliste võtetega, nagu seda on seememugulate poolitamine, hõredam mahapanek, peenemate seemekartulite kasutamine jne.

Raske karistus loomade mitteülesandmise eest

Taluperenaine K. Otsmaa Saaremaalt, Kärdla vallast jättis kohusetundetult möödunud aasta septembrikuul toimunud loomadeloendusel ülesandmata 3 lehma, 5 lammast, 2 talle, 2 siga ja 6 kana.

Saare-Lääne piirkonnakomissari otsusega konfiskeeriti nüüd kõik ülesandmata loomad ja peale selle veel võeti ära üks tapetud vasikas ja 17 kg võid. Kontrollimisel tehti veel kindlaks, et samas talus on suurem vilja tagavara, kuna talu kahe-aastane viljanorm oli täitmata.

Järva maavanem annetas 2000 riigimarka

Praegu veel käimasoleva ja peatselt lõppeva sõjakorjanduse raames annetas Järva maavanem H. Lipp 2000 riigimarka. Maavanem lisandas oma annetusele eritingimuseks, et see läheb peamiselt Järvamaa osas kannatanuile.

Paide linn müüb sõnnikut

Nagu Paide linnapea k.t. O. Laube viimasel nõupidamisel raehärrasid informeeris, on linnal kavatsus tapamaja juures asuvate lampkastide sisu müüa normeeritud hinnaga linna maade väetamiseks. Lähemad üksikasjad, tingimused ja hinnad selguvad kõige lähemail päevil.

Muutunud armastus, kõht ja need teised asjad

Vanasti oli nõnda, et armastus ütelDi käivat kõhu kaudu. Kuidas seda keegi mõistis, seda nende ridade kirjutaja kahjuks ei tea. Aga et armastus ja kõht on veel tänapäevalgi lahutamatult ühtekuuluvad asjakesed, seda tean nüüd kindlasti.

Meie linnas on söögimaja. Noh, nisukene — keskelt läbi, oma heade ja halbade külgedega. Ja inimesed lähevad sinna sisse, istuvad laudade taha, ajavad peaasjalikult juttu, vaatavad hästi hoolikalt ringi, söövad vahete-vahel nii muuseas pisut ja lähevad siis jälle minema. See on kõik ju väga lihtne ja üldiselt just nagu vanastigi. Aga nõnda ta ei ole päriselt siiski.

Ei, tõepoolest, ajad on muutunud ja armastus ühes nendega. Ei usu? Kuulake siis ja pange tähele.

Tja, vaadake, kellaosuti hakkab lähenema parajasti südapäeva kriitilisele tunnile, kui preili Hildegard ühes ametasutuses muutub rahutuks. Vaatab vilksti ja vilksti peeglisse, võõpab nägu ja sinna juurde kuuluvaid eriotstarbelisi osakesi, proovib mõned korrad hästi magusasti naeratada ja hakkab siis närviliselt vahtima aknast välja, ikka muudkui söögimaja suunas.

„Hildeke, kallike!" hüüab ta kaasametnik naaberlaua juurest. „Hildeke, kallike!" kordab ta, sest hüütava sookaaslase kogu tähelepanu on pööratud mujale. „Vaata nüüd aga jälle hoolega, kes täna kellega ja pea siis hästi meeles. Vaata, kas Aino jälle Kustiga ja Vilma Karlutiga. Mina lähen siis pärast ja vaatan oma tunnikese. Elvi ja Maie ja Siina ja Tiiu — nemad ju tahavad kah kõik teada. Pärast räägi sa mulle, mina räägin jälle sulle ja õhtul, siis räägime jälle teistele, kelle kord on homme pidada seda asja silmas."

Nõnda vadistab naisametnik ühe asutuse laua taga. Teine seisab aga akna all ega lase hiire poegagi lipsata mööda, ilma et puuriks talle pilgu otse südameni välja.

„Sa Issake", kiljatab ta järsku. „Laatsarusel täna jälle uus pruut. Näe, kuidas nüüd lähevad, tüdrukul õnnelik nägu ja pea seljas. Noh, ma ütlen et ... kui ..."

Aga kaugemale ta ei jõua, sest järsku kostub teise laua juurest nii südamest tulev nuuksumine, et kalgimgi süda peab tundma kannatajale kaasa.

„Vaeseke!" astub Hildegard sammu aknast eemale. „Mis sa näraka pärast! Tüdrukulipats, ei mõistagi ju muud kui aina vahib aga mehi, silmad pöörlevad peas ja ... Küll ma läigitan talle otse oma käega keeva suppi silmäkku!"

Aga siis hüppab ta imekiiresti jälle akna juurde tagasi, unustades korrapealt kannatava kaaslase. Parajasti jookseb nooruke tütarlaps kibe-kiiresti, hõlmad laiali, juuksed laokil, piki tänavat söögimaja suunas.

„Näe, nüüd läheb Selma, nii et maa märg!" märgib Hildegard ega püüagi varjata kahjurõõmu. Aga täna on Ruts minu oma. Pühkigu aga oma värviplänu ilusasti puhtaks."

Ja siis on tal korraga hirmus kiire. Kahmab mantli kuidagi ümber õlgade, jätab botikute lukudki kiiruga kinnitamata ja tuiskab välja, otse Selmaks nimetatule järele. Ta kaaslane ehkab, pühib korraks silmanurgakest ja suitsetab kolm paberossi järjest.

Söögimajas areneb aga elu omamoodi. Üks piilub ühte, teine teist, üks otsib omale ruumi ühe, teine teise laua juures, mõni jätab oma söögikorra koguni sinnapaika ja lahkub vihaselt, sest teatavas lauas ei leidu enam ruumi ja teda ei pane seal keegi ka tähele, kuigi ta askeldab veerandtunni ümber laua. Palavad pilgud tõusevad auravate supitaldrikute kohalt ja rändavad igatsevalt mööda ruume. Mõnelt poolt neile vastatakse, teisal ollakse aga muude ja tähtsamate asjadega nii ametis, et pilgud jäävadki märkamatuks ja vastamata.

Ja siis lõpuks on Hildegard jälle tagasi oma ja Selma ning need teised oma asutustes. Silmapilk ümbritsevad neid sookaaslased, kelle söögikord alles ees.

„Noh, noh, kas Jaaku kah nägid? Kas Leeni oli jälle Peetri hõlma all? Mis nägu oli täna Eedi?"

Kümned ja kümned ristlevad ja keerlevad küsimused, kümned pikad kirjeldused, otsekohesed ja põiklevad vastused, kahjurõõmsad või naervad.

„Kas sa kuulsid, kas Villem kutsus Ella täna kino kah? Ei kuulnud! Siis pean minema õhtul jälle kinosse seda asja uurima."

Läheb pooltund, siis terve tund ja teine, aga mis ei lõpe, on söögimajas saadud muljete jutustamine. Vahepeal on käinud oma postil ka „teine vahetus." Ja siis hakkavad helisema telefonid. Hildegard helistab Amaaliale ja kurdab, et Ruts on vana juhm. Vaadaku ainult, kuidas Selma teda silmadega õgib, just nagu tahaks otsekohe karata kallale. Omal jalad jämedad ja kõverad veel pealegi. Kustki mujalt helistatakse ja nutune hääl kaebab millegi üle. Talle avaldatakse kaastunnet.

Töötunnid hakkavad juba lõppema, kui jutuotsad söögimajamuljetelt pööratakse selle järjena hiljem edasiarendatavatele kinoküsimustele.

„Kui kinosaal tehakse pimedaks, lähen neile otse seljataha ja siis ma alles ütlen mõlemale. Nihukesed koledad ja langenud inimesed. Küll ma teen kindlaks, kes sealt siis jälle kelle poole ja millal ta sealt lahkub."

Arutatakse siis niiviisi, ähvardatakse võistlejaid ja arvustatakse, kuni viimaks kõikide suureks kohkumiseks selgub, et ühe või teise asutuse telefonid ei vastagi enam.

„Sa halastus!" märkab viimaks Hildegard. „Jälle on üle poole tunni läinud üle tööaja. Kui kole, et inimene peab nii hirmsasti töötama. Siin tapa ennast lihtsalt ära ja kiitust ei ütle sulle selle eest keegi."

Need sõnad leiavad kõikide üksmeelset heakskiitmist. Ning kibe-kiiresti lahkuvad nüüd neitsikud, hakates rühkima peatselt sissemurdvas hämarduvas õhtus kino poole.

Kas ütleb veel keegi, et n e n d e „panus" ei ole sõjaajale vastavalt täielik ning et armastus ja kõht ei ole nüüdki veel suures ja uhkes seoses?

Jah, ainult et — armastus on muutunud. Kas ta muutubki veel enam, kui tulevad jälle ööbikud ja puhkevad sirelid, või on söögimaja siiski muutunud kõikvõimsaks? Eks näis...

Reo

Invasiooni raskused

„Üks kahur maal on niisama palju väärt kui üks laev veel". Vastased satuvad kõikjal moodsamaile kindlustusile

Seni kui rahvaste vahel on peetud sõdasid on lõppvõitlus suurte rahvaste vahel peagu alati kujunenud sääraseks, et lahingutega maal on samaaegselt mingisugusel kujul seotud sõda merel. Endisaegadel oli see sõjapidamisviis, mida praegu nimetatakse „kombineeritud üritusteks" või „invasiooniks", kõige tugevamalt välja kujunenud pärslaste sõjas kreeklaste vastu ja Rooma võitluses Kartaagoga.

Kui need kolm invasiooni, millega Pärsia kuningad Darius ja Xerxes üle Hellespontose Kreekasse sisse tungisid, lõppesid lõpuks siiski pärslaste lüüasaamisega Salamise merelahingus (480 e. Kr.), siis võlgnevad kreeklased selle eest kõigepealt tänu ühele geniaalsele mehele, Themistoklesele, kes juba aegsasti mõistis, et pikapeale osutub ilma küllaldase merejõuta võimatuks tõhusalt vastu astuda sissetungile idast. Pärsia laevastiku lüüasaamisega Salamise juures ja sellega seoses oleva maavägede tagasitõmbumisega teostus maailmaajalooliselt tähtis otsus. Oriendi mõiste piirati Aasiaga ja sellega päästeti juba tol ajal kõrge kreeka kultuur Euroopale.

Niisama selgesti näitab 118 aastat kestnud Puunia sõdade ajalugu (264—146 e. K), et ülemeresõda võib ainult sel juhul loota edule, kui omatakse maavägede kõrval veel tublit mereväge, kes toimetab maabunud vägedele järele transporti ja järelevedu. Hannibali retk läbi Hispaania, Prantsusmaa ja üle Alpide teostus põhjusel, et kartaagolastel puudus roomlastele võrdne laevastik. Suure puunialase õnnetuseks sai lõpuks asjaolu, et Kartaago kaubitsejahingega kodanikud ei võimaldanud oma suurele pojale vajalikku toetust merel. Roomlastel kui merevalitsejatel oli võimalik oma armeesid Aafrikasse saata, ilma et kartaagolased oleksid suutnud neid selles tõsisemalt segada ja hävitada nii lõplikult idapoolse Vahemere kord nii uhke pealinn. Sellega algas Roomale uus ajastu; ta tõusis maailmavõimuks.

Puunia sõdade ajal ehitasid roomlased juba suurvõitlulaeva. See oli suur sõudelaev 375-pealise meeskonnaga ja viie rea aerudega üksteise kohal. Tegelikult olid roomlased meremeestena oma vastastest palju nõrgemad, kuid sellest said nad üle, rakendades oma parima jõu, oma võitlusis proovitud leegionärid, ka merelahinguisse. Nad leiutasid erilised sillad, mis võimaldasid raskeltrelvastatuna sõduritel tungida vaenlase laevadele ja alustada lähivõitlust, mille tulemuseks oli võit. See sild oli raske, raudkonksudega varustatud langsild, mis lasti oma laevalt vaenlase laevale, et teha leegionäridele tee vabaks. Selle silla abil saavutasid roomlased oma esimesed merevõidud kartaagolaste vastu.

Koloniaalsõdade ajajärku me siin lähemalt ei käsitle. Nad esitavad tüüpilisi näiteid vajaliku koostöö kohta maa- ja merevägede vahel. Inglismaa taipas oma ettenägelike meeste juhtimisel kõige paremini, millist mõju avaldab merevägi maavõitluseele. Juba tol ajal tekkis tuntud kõnekäänd: „Maasõda sööb, meresõda toidab," mis pani aluse Suur-Britannia poliitikale. Praeguses Teises Maailmasõjas võib seda kõnekäändu juba peagu ümberpöördult tarvitada.

Heaks näiteks sellest, et isegi võidukalt alanud invasioonidest pole midagi tulu, kui neid strateegiliselt täiesti ära ei kasutata, on Lepanto lahing a. 1571 Korintose lahes. Siin löi Karl 5. poeg Don Juan d' Austria türklasi nii hävitavalt, et 35.000 meest leidis surma voogudes. Seda, kogu Euroopas juubeldatud võitu, ei kasutatud aga strateegiliselt ära. Liitlased ei leidnud omavahel ühist keelt. Kaubandusse kiindunud veneetslased sõlmisid türklastega eraldi rahu. Türklased vallutasid Tuniisi tagasi ja suur võit ei kannud mingit vilja. Lepanto lahing oli ka viimne galeeridelahing ja sellega lõppeski Vahemere iseseisev osa.

Näiteks sellest, kuidas invasioone ei tohi teostada, on Hispaania armaada rünnak Inglismaale aastal 1588, mis lõppes Hispaania laevastiku hävitamisega, ilma et hispaanlased oleksid saanud tõsisemalt mõteldagi invasiooni eesmärgile — lasta Thamesi kaldail maale 17.000 meest, kes seisis selleks Flandrias valmis. Hispaania ülemjuhataja, Medina-Sidonia hertsog, sai kuningas Philipp 2.-lt omapärase käsu võidelda ainult siis, kui sõjaväe üleviimine osutub võitluseta võimatuks, s. t. võidelda ainult siis, kui teda rünnatakse. See eksimus meresõja põhireeglite vastu tasus end rängalt kätte. Medina-Sidonia jättis kasutamata haruldaselt soodsa võimaluse rünnata kogu jõuga veel sadamas asuvat vaenlast admiral Howard'it, ja kaotas hiljem kogu oma laevastiku, kuna inglased olid neist meremeestena ja kahurväelastena paremad.

Napoleon ütles kunagi: „Andke mulle üheks päevaks võim Kanalis, ja Inglismaa lamab mu jalgade ees." Need sõnad on seda vähem mõistetavad, kuna korsiklane oma ekspeditsioonil Egiptuses sai tunda omal nahal, mida tähendab teostada ülemereoperatsioone, kui järelveda ei ole kindlustatud. Oma retkel Aafrikasse aastal 1798 õnnestus tal küll enne maabumist vältida võitlust merevõimu pärast, nii et ta võis oma ekspeditsiooniväe maale tuua. Kui aga Prantsuse laevastik Abukiri lahingus Nelsonilt otsustava hoobi sai, oli ka maabunud Prantsuse armee saatus otsustatud. Ta pidi aastal 1801 tingimusteta alistuma.

Et suruda Inglismaad oma jalgade ette, kogus Napoleon 130.000 meest Kanali ranniku sadamaisse. 2300 lamedat sõudekahurpaati seati vägede üleviimiseks valmis. Meremehe seisukohast oli see meeletu idee transportida niisuurt väge lahtistes sõudepaatides üle mere, kus valitseb tugev voolus ja peagu alati halb ilm.

Napoleonil oli aga selge, et see sõudepaatide armaada peab olema kaitstud inglaste rünnakute eest. Tema seikluse iseloomuga plaan oli järgmine: Toulonis, Brestis ja Rochefort's blokeeritud kolm Prantsuse eskaadrit pidid ilma võitluseta blokaadist läbi murdma, sadamaist väljuma, ning Lääne-Indias jäile ühinema, kuhu inglased neile siis oleksid järgnenud. Võitlust inglastega pidid nad aga vältima, kiiresti Kanalisse tagasi purjetama ja katma seal armee viimist Inglismaale. Kogu plaan nurjus. Trafalgari lahingus 21. oktoobril 1805. a. saavutasid inglased Nelsoni juhtimisel võidu, mis kindlustas neile kauaks ajaks ülemvõimu meredel. Ainulaadseks näiteks invasioonide hulgas on Krimmi sõda (a. 1853—54). Siin jättis üks merevõim, nimelt Venemaa, täiesti võitluseta oma võimu merel vastastele inglased, prantslased ja türklased), kes võisid Krimmis maabuda pärast seda, kui venelased olid ilma suuremа ohuta uputanud oma Musta mere laevastiku Sevastoopoli ees, kus see pidi moodustama sadamatõkke. Krimmi sõjas ilmusid esmakordselt välja soomuslaevad (prantsuse), millie puuseinad olid kaetud 8,5 cm paksuste raudplaatidega.

Võitlused laevade ja rannakaitse vahel on näidanud, et juba mõned osavasti asetatud kahurid võivad saada ründavale merevõimule väga kardetaveks. Prantslased ütlevad selle kohta: „Üks kahur maal on niisamapalju väärt kui üks laev veel."

See ütlus osutus eriti tõeks Churchilli plaanitsetud rünnakul Dardanellidele, millest võtsid osa Inglise ja Prantsuse sõjajõud. Selles rünnakus tekitati ründajaile täiesti vanadest kindlustustest ja vähese laskemoonaga suuri kaotusi. Veel suuremal määral avaldab võimalikus rünnakus Euroopa vallile mõju tõsiasi, et vastased satuvad kõikjal moodsamaile kindlustusile, millede vallutamine või hävitamine enne maabumist on eduka invasiooni peamiseks tingimuseks. Pealeselle on allvee- ja õhurelva areng toonud kogu sõjapidamisse kaasa täiesti uusi tegureid, mis annavad ka kaitsjaile palju eduvõimalusi. Kuid invasioonide kohta kehtivais põhiprintsiipides pole need igatahes midagi muutnud.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Järjekordne Rootsi erapooletuse rikkumine inglaste poolt

Stokholmist. (DNB). „Folkets Dagbladet" teatab, et neljapäeva pärastlõunal lendas üks inglise lennuk madalas kõrguses üle Stokholmi, muuseas ka üle sõjasadma ja sõjadoki. Ainult 20 meetri kõrguselt ida suunas üle Stokholmi lendava lennuki inglise rahvusvärvides tundemärke olevat kindlasti näinud ridu isikuid. Tähelpanu väärivat selle üleilennu puhul Rootsi pealinnast, et õhutõrje ei avanud tuld ja et õhukaitsevõimud ei avaldanud mingit teadaannet selle erapooletuserikkumise kohta, mis kaheldamatult aset leidis.

„Folkets Dagbladet" meenutab, et ei ole kaua tagasi, kui Stokholmi kohal viibisid nõukogude lennukid, ilma et õhutõrje oleks tulistanud. Kui nüüd ka inglise lennukid takistamatult üle Stokholmi lendavad, siis ei kesta kaua, kui rahulik Rootsi muutub sõja tallermaaks.

Lina külviväärtusest ja puhtimisest

Külviks kasutatav linaseeme peab olema puhas, eriti umbrohuseemneist ja hea idanevusega.

Et seemne heast idanevusest oleneb kasvuühtlus ja sellele järgnev saak, siis on väga suure tähtsusega linaseemne idanevuse kindlaksmääramine. See ei nõua erilisi oskusi ega sisseseadet, vaid natukene head tahtmist ja hoolt. Tavaliselt loetakse külviseemnest 100 tera, siinjuures mitte paremaid teri valides, vaid korrast lugedes nagu seeme lauale või paberile kallates on sattunud, ja ilma et kiduraid, noori ja vigaseid välja jäetakse. Loetud terad asetatakse filtripaberi (kuivatus) või villase riide vahele ja asetatakse madalale taldrikule paraja niiskuse juures. Soovitav on ühtlase niiskuse saavutamiseks üle taldriku asetada klaasitükk, taldrik poolenisti täita veega ja üle klaasitüki asetada filtripaberi riba, mille otsad ulatuvad vette. Sarnase filtripaberi riba peale asetatakse nüüd idanemisproov, mis on paigutatud kahe filtripaberi lehe vahele.

Vanemate põllumeeste juures on tarvitusel idanevuse määramine kahe siledapinnalise mätta vahel, mis ka oma otstarvet rahuldavalt suudab täita.

Idanemiseks on kohane harilik toa soojus. Linaseemne juures loetakse idanenud terad kolmandal päeval, millest selgub külviseemne energia; mitteidanenud seemned jäävad veel paariks päevaks idanema. Kuuendal päeval selgub lõpulik idanenud seemnete arv. Hea idanevusega linaseemnel peab 100 seemnest idanema vähemalt 95 seemet. Vastavalt idanevusele tuleb siis ka seemet põllule kas rohkem või vähem külida, et saada õiget külvimäära.

Möödapääsematu tarvidus on umbrohupuhast ja sorditud seemet veel enne külvi puhtida, et hävitada külviseemnega edasikantavaid haigusi. Katsed on näidanud, et puhtimisega võib linasaake 5—20 prots. tõsta. Linaseemne juures on soovitav tarvitada kuivpuhiseid „Ceresan", „Germisan" jt, millised on kerged ja lihtsad käsitada. Iga 100 kg linaseemne kohta võetakse 200—250 g puhist, mis tuleb hoolikalt külviseemnega läbisegada. Segamist on otstarbekohane teostada vastavas aparaadis või tolmukindlas tünnis 5—10 minutit aeglaselt segades. Nende puudumisel saab rahuldavaid tulemusi, kui puhitav seeme kallata puhtale põrandale, puistata üle puhisega ja korralikult labidaga läbisegada, et iga tera kattuks ühtlase tolmukorraga. Siinjuures peab hoiduma puhise sissehingamisest, mis kutsub esile mürgitusi. Ka puhitud terad on mürgised, millepärast on keelatud neid loomadele sööta.

Puhtimine tuleb odav ja seda võib teostada kohe seemne sortimise järele ja lasta puhitult kuni külviajani seista.

—eus

Rootsi närvidesõja rindel

Osavõtt anglo-ameeriklaste ässitustööst Soome vastu

Stokholmist, 18. märtsil. Inglismaa ja USA jätkavad oma närvidesõda Soome vastu alanematu ägedusega. Reuter kinnitab soomlastele korduvalt, et nad „toimivat lühinägelikult ja mängivat tulega", keeldudes vastu võtmast Nõukogude tingimusi. Soomlastele püütakse sealt poolt auku pähe rääkida, nagu oleksid Moskva nõudmised kõigiti mõõdukad.

Et oma survet Soomele veelgi tugevdada, rakendasid anglo-ameeriklased sellesse närvidesõlta soome rahva vastu ka Rootsi. Rootsi valitsus ja ajakirjandus nõustusid meeleldi sellest kampaaniast osa võtma ja aitasid sellega omalt poolt kaasa nõukogude asjale.

Nende Rootsi timukasulase — teenete puhul märgib Stokholmi ajaleht „Dagsposten", et selliseid taotlused on sama lubamatud kui häbistavad. Ajaleht küsib, kas Rootsi on idapoolset vennasrahvast võitluses oma elu eest nõnda toetanud, et tunneb end seeläbi õigustatuna Soome valitsust ja rahvast ründama, kuna need ei taha alistuda Nõukogude tingimustele. Rootsi välisministri sõnad Talvesõja päevil, et Soome asi olevat ka Rootsi asjaks, ei olevat kunagi midagi muud olnud kui tühi fraas, jätkab „Dagsposten", ja seletab edasi, et kui rootsi armee võidelnuks soome oma kõrval, siis oleks ka Rootsil õigus esineda nõuandjana. Kuna aga lugu nõnda ei ole, tulevat seda pidada piirituks häbematuseks, et Rootsi tahab Soomele teha ettekirjutusi, millistel puudub igasugune moraalne ja poliitiline õigustus. Silmas pidades Rootsi senist hoiakut Soome suhtes, puuduvat esimesel nüüd igasugune hääleõigus Soome asjus.

„Dagsposten" toetub Rootsi viimase aja ajakirjanduslikkudele häältele ja informatsioonile, mis loovad mulje, et rootsi riigijuhid ei ole Soome-Nõukogude küsimuses piirdunud üksnes vahendaja osaga, vaid on nii kontakti loomisel kui ka biljem näinud selleks ulatuslikul määral vaeva, et mõjutada Soomet jõudma Nõukogude Liiduga kokkuleppele. Nii ähvardab isegi „Afton Tidningen" Soomet Rootsi poolse abi drastilise piiramisega. Peaaegu üldiselt ühineb rootsi ajakirjandus anglo-ameeriklaste väitega, nagu sooritaks Soome sellega rahvusliku endatapu, kui ta praeguses seisukorras ei nõustuks Moskva tingimustega. Berliinis, kus oodatakse ametlikku teadaannet Soome riigipäeval tehtud otsuste kohta, leiab see rootsi ajakirjanduse ja tema taga seisvate asutuste hoiak seda suuremat tähelepanu, et muu erapeoletu ajakirjandus — nimetagem ainult Shveitsi oma —, oskab väärilisel hinnata Soome hoiakut. Siin püstitatakse küsimus, millistel põhjustel ja millise õigusega Rootsi anglo-saksi-bolshevistlikkudele püüetele Soome suhtes vastu tuleb. Sellega seoses tsiteeritakse rootsi ajalehe „Dagsposteni" väiteid sel teemal. Selle lehe kinnitust, et rootsi ajakirjanduse nõue Soomele, loobuda sõdimast, on peaaegu kõikjal ilmunud nii ühtlases sõnastuses, et tuleb oletada selle ametlikku päritolu, — kriipsutatakse Berliinis tugevasti alla.

Viljapuude lupjamine kevadel

Lupjamine on kaitseks hiliskülmade kahjustuste vastu, nagu nad igal aastal varakevadel esinevad.

Lupjamise tähtsust ei või alahinnata, kuna meil praegu on niikuinii vähe viljapuid, siis tuleb nende eest hoolitseda seda paremini, et puud püsiks terved ja elujõulised. Hilised külmad õõsel on hädaohtlikud siis, kui nad järgnevad soojale ja päikesepaistelisele päevale, sel ajal kui viljapuude mahlad juba liikuma hakkavad.

Päike soojendab päeval viljapuid eriti lõuna poolt ja mahlad hakkavad seal liikuma. See soojendamine on tunda ka käega k tsumisel. Öösel külmetab ning puukoores ja pungades tekivad vigastused — külmavõetud laigud, praod koores tüvel ja okstel, pungadest arenevad vigased õied ja lehed.

Sellest saab aga väga hästi hoiduda kui tüve ja võraoksad lubjata. Lupjamine tuleb läbiviia sula ilmaga ja enne seda, kui mahlad hakkavad liikuma. Lupjamiseks võetakse 10 l vee kohta 1,5-2 kg värskelt kustutatud lupja. Et lubi kleepuks paremini puukoore külge ja seisaks seal pikemat aega, on soovitav lisada segude juurde lõssi või iga pange segu kohta kamalatäis keedusoola. Tüvesid ja jämedaid oksi on parem lubjata pintsli või harja abil käsitsi. Peenemaid võraoksi saab paremini lubjata pritsi abil. Lubja valge värv on hästi sobiv sellepärast, et ta valguse- ja soojuskiired tagasi saadab ja selletõttu ei lase viljapuid soovimatult soojendada. Siis vähenevad temperatuuri kõikumised viljapuul, mahlad ei hakka soovimatult vara liikuma ja ei tekki kevadise hiliskülma kahjustusi. Kuna lupjamine mõjub just oma valge värvi tõttu, siis ei tohi sinna hulka segada viljapuu karbolineumi, nagu seda sageli tehakse, et hävitada talvituvaid kahjureid viljapuu tüvelt ja oksadelt.

Vanematele viljapuudele on lupjamine veel sellepoolest tähtis, et tüvel ja ka oksadel esinevad samblad ja samblikud on lubja vastu tundlikud. Nad muutuvad lupjamise järele pruuniks ja neid võib kergesti kõrvaldada mahakraapimisega.

M. L.

Niguliste kirikust päästeti osa varandust

Kogudus hakkab kasutama Oleviste kirikut

Bolshevike terrorirünnaku tagajärjel tules hävinud Niguliste kirik oli sisustuselt üks rikkamaid kirikuid mitte ainult Tallinnas, vaid õieti kogu Baltikumis.

Siin olid säilinud puutumatult muuhulgas ka paljud XIV ja XV sajandist pärinevaid kunstiaarded, mis teistes kirikutes reformatsiooniga kaasunud pildirüüstamistel purustati. Niguliste kirik oli enne käesolevat sõda kujunenud turistidele teiste Tallinna vaatamisväärsuste seas ka üheks enamkülastatavaks kohaks.

Sõja algpäevil võttis Nigulisti kiriku oma kasutusse Jaani koguduse 3. pihtkond, kuna senine Niguliste kogudus, mille liikmeskond valdavamas enamuses siirdus Saksamaale, likvideeriti.

Võimalikke õhuohte arvestades paigutasid koguduse juhid sõjaaastate kestel osa kiriku väärtesemeist kindlamasse kohta koiule. Teiste hulgas viidi kirikust ära ka kuulus maal „Surmatants", kroonlühtrid jm. esemed.

Kui terrorirünnaku ööl kirik oli võtnud tuld, asusid seal leiduvaid varandusi päästma kirikumees H. Grünthal oma perekonnaliikmetega ja kohaleratanud tuletõrjujad.

Kustutustööde tulemusena suuteti päästa täielikult altar, mis oma puunikerduste ja maalidega osutub hindamatuks kultuuriväärtuseks. Tulest toodi välja ka osa ornament- ja figuraalkaunistustega teole, väärismetallist esemeid jm.

Edasi säilus tervena veel nn. Antoniuse kabel kogu sisseseadega. Kiriku kantslist, mis pärineb 1624. aastast, suudeti päästa kultuuriloolise väärtusega kantslijalg.

Ühenduses kirikut tabanud õnnetusega on koguduse õpetaja R. Koolmeister astunud samme kogudusele ajutise ulualuse leidmiseks mõne teise kiriku juures, et peatselt avaneks võimalus uuesti jumalateenistusi korraldada.

Kuna teised Tallinna kirikud on praegu üle koormatud, on lootust vastava kokkuleppe korras saada ajutiseks Niguliste koguduse kasutada Oleviste kirikut.

Uusi kirjandustooteid

Meie vanema põlve kirjanikul Mait Metsanurgal valmis hiljuti uus novellikogu, mis sisaldab mõne hulgas mitmeid jutustusi enamlaste võimupäevilt. Novellikogu kirjastab arvatavasti „Noor-Eesti" Tartus. Hiljuti ilmus Tallinna Eesti Kirjastuse väljaandel Kersti Merilaasi luuletuskogu „Kallis Kodu", mis oma sisult on ehtne noorsooraamat. See sisaldab 26 luuletust. Illustratsioonid on kunstnik Agu Peernalt. Peale selle on Tartu kirjastuse väljaandel ilmunud mitmeid noorsooraamatuid sarjas „Kaldne Kodu". Neist on J. Oro tekstiga „Muna", H. Treffneri poolt loodud tekstiga „Pereema Aino" ning Lastelehest võetud tekstiga „Juku". Kõik need raamatud on illustreerinud kunstnik R. Kivit. „Noor-Eesti" väljaandel ilmus lasteraamat „Ilmar pilveriigis".

Pataljon „Narva" Tallinnas

Vastuvõtt jaamas ja paraad Vabadusväljakul

„Teie nimi on kirjutatud kuldsete tähtedega eesti rahva ajalukku."

Esmaspäeval jõudis Tallinna erakorralisele puhkusele eesti vabatahtlike kuulsusrikkamaid väeosi relva-SS ridades — pataljon „Narva", kelle vapratest võitlustest on meie ja kogu Euroopa ajakirjanduses korduvalt kirjeldusi ilmunud.

Jaama perroonile oli puhkuselesaabuva üksuse vastuvõtuks üles rivistatud ühe kaitsepataljoni orkester, kuna isiklikult olid kangelasi tervitama tulnud SS- ja politseijuht Eestis brigadeführer Möller, Eesti SS-leegioni kindralinspektor SS-oberführer Soodla, Kindralinspektuuri 2. peaosakonna ülem major Madise ja teisi kõrgemaid sõjaväelasi. Kuigi pataljon „Narva" Tallinna jõudmise aeg ei olnud üldsusele teatavaks saanud, oli sellele vaatamata rongi saabumiseks kogunenud jaamaesisele kogukas hulk rahvast.

Rongi saabudes tervitavad pataljon „Narva" mehi orkestri marsihelid, kuna rindevõitlejad ise on vaguneis päästnud valla Eesti leegioni laulu, mis rongi seisatudes katkeb sõnadega „Selle eest tuleb surra või võita."

Hulgaliste lahingute tules karastatud nägudega mehi koguneb perroonile. Kõiab vastastikuseid tervitusi tuttavatelt ja sõnatuid, tugevaid käepigistusi meeste vahel. Pataljoni ülema kohusetäitja raporteerib brigadeführer Möllerile ja oberführer Soodlale, mille järele pataljon marsihelide saatel marsib temale määratud elukorterisse.

Kell 13.15 toimus Vabadusväljakul pataljon „Narva" paraad. Suurema osa rivisseisvate meeste rindu ehib Raudristi-lint ja meeste nägudelt peegeldub rahulolu neile kodumaal võimaldatud erakorralise puhkuse eest.

Paraadi võtavad vastu SS- ja politseijuht Eestis brigadeführer Möller, viitseadmiral Burchardi, Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe ja Eesti väeosade kindralinspektor oberführer Soodla. Selle järele pöördub pataljon „Narva" meeste poole oberführer Soodla järgmiste sõnadega:

„Tervitan teid kui väeosa, kelle kangelasteod ei ole ainuüksi eesti rahva uhkuseks, vaid milliseid tunneb kogu Euroopa. Pärast pikemat äraolekut olete jälle kodumaale tagasi jõudnud ajaks, kus vaenlase katsed sliuset rinnet läbi murda ei ole annud mingeid tagajärgi.

Eesti rahvas tahab kaitsta oma kultuurivarasid ja selleks on temal küllalt usku endasse. Viimaste terrorrünnakutega on hävitatud paljudel mele seast kodud, kuid selle üle ei ole valatud pisaraid. Sellest aitab meid üle usk, et võitlus enamluse vastu viib meid kord teenitud võidule. Siis võime vaba rahvana täiel määral ka selle võidu saavutustest osa saada.

Teie väärite erakorralist puhkust, et pärast selle möödumist jälle võitlejate ridadesse tagasi pöörda. Teie nimi — Pataljon „Narva" — on kirjutatud kuldsete tähtedega eesti rahva ajalukku ja teie kangelasteod on paremaks pandiks meie tulevase elu ülesehitamisel. Eesti rahvas mälestab teid tulevikus kui võitjaid ja kangelasi."

Oberführer Soodla kõnele järgneb Eesti hümn, millele paraadiplatsi ümber kogunenud rahvahulk laulab kaasa paljastatud peaga.

Järgmisena võtab sõna brigadeführer Möller, kes ütleb järgmist:

„Pataljon „Narva" juhid ja mehed! Kindralkomissari ja enda nimel tervitan teid südamest kodumaale saabumise puhul. Teie seisite koos relvavendluses teiste Euroopa rahvastega bolshevismi vastu. Paljudest aumärkidest teie rinnal võib näha, et olete võidelnud tublisti. Mõnigi kamraad ei ole enam meie seas, mõnigi lebab praegu haavatuna haiglas, kuid nende kohad täidetakse jälle uute meestega.

Relva-SS lippude all võitlevad peagu kõik Euroopa rahvad bolshevismi vastu. Pataljon „Narvale" on austavaks ülesandeks esindada eesti rahvast diviisi „Wiking" ridades. Loodan, et veedate oma erakorralise puhkuse meeldivalt sugulaste ja sõprade seas ja pöördute siis jälle tagasi oma ülesande täitmisele. SS-meestena tulete sellega kindlasti kõhklemata toime."

Brigadeführer Mölleri ettepanekul hüüavad pataljon „Narva" mehed Führerile kolmekordse „Sieg Heil'i", mille järele kõlavad orkestrilt Saksa hümnide helid.

Paraadi lõppedes sammus pataljon orkestri saatel temale korraldatud lõunasöögile.

Paide välkmaleesivõistlustel jätkub A. Abeli edu

Teisipäeval toimunud 4. välkturniiri Paide välkmaleesivõistluste sarjas, millest võtis osa ka kolm saksa sõjaväelast, võitis nagu eelmisedki A. Abel 9 punktiga 10-st partiist, kaotades ainult sakslasele Mennelile. Teiseks tuli O. Kuningas 8 p. Järgnesid: 3.—5. Fabry, Lepik ja Hange 6 punkti, 6.—7. Allpere ja Kärp a 4,5 p., 8. Runge 4 p. jne. Arvestuspunktide järele on seis praegu: A. Abel 39 p., O. Kuningas 35 p., A. Hange 25 p., J. Renna 24 p., R. Allpere 19,5 p., Fabry ja Lepik a 16 p. jne. Võistlused jätkuvad 28. skp. E. Kutsekogude Paide esinduse ruumes k. 19.

Kiriklik teade

Pühapäeval, 26. märtsil kell 12. päeval on Kirna endises uues vallamajas paastuaja jumalateenistus. Jutlustavad õp. Ed. Hark Paidest ja õp. Tõnisson Türilt. Mängib keelpillikoor Paidest.

Th. Lind

Kulla-kallist

Mai-Ly Ojasoo'd

sünd. 26. märts. 1937
surn. 19. märts. 1944

leinavad sügavas kurbuses

ema, teadmatuses viibiv isa, pisi-õde, vanaemad, vanaisa, tädid ja onud

perek. Tint'id

Matmine 26. skp. Koeru kirikus

Armast isa

MART LÜDI't

sünd. 13. 11. 1878.
surn. 17. 03. 1944.

mälestavad naine, tütar abikaasaga ja õde lastega.

Muld ei mälestusi matta jõua.

Tallinnast evakueerunud ÕMBLEJA võtab tööd vastu. Prääma as. Kiini talu.

Sõjapõgenik-rätsep soovib osta ehk üürida jalaga ÕMBLUSMASINAT. Teatada Paide, Vee tn. 8-4.

Soovin osta pehmet MÖÖBLIT (moodsat), raadioaparaati ja puhvetikappi. Teatada slt. „Mööbel."